

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

NGOISMUS: ANALÝZA POJMU

Vedoucí práce: PaedDr. Petr Bauman

Autor práce: Linda Klečatská

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Ročník: III.

2007

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

12. prosince 2007

---

podpis autora bakalářské práce

Děkuji PaedDr. Petru Baumanovi, vedoucímu bakalářské práce, za cenné rady, připomínky, metodické vedení práce a obětavou pomoc při jejím zpracování.

Obsah

Úvod	5
1 Neziskový sektor v ČR: vymezení pojmů ve vztahu k „NGO“	8
2 Vliv státu na fungování nevládních neziskových organizací.....	12
2.1 Legislativa.....	12
2.2 Financování	16
3 Vliv nevládních neziskových organizací na fungování státu.....	24
3.1 Občanská společnost a postdemokracie.....	24
3.2 Prosazování zájmů: lobbying.....	28
Závěr	34
Seznam použitých zdrojů	36
Abstrakt	41
Abstract.....	42

Úvod

Téma této bakalářské práce: analýza pojmu „NGOismus“, jeho východisek a širších souvislostí, mne zaujalo především svou aktuálností. Mou motivací k jeho volbě byla snaha dozvědět se o tomto pro mnoho lidí cizím a neznámém pojmu co nejvíce. Zpracování tématu vyžadovalo určitou orientaci v politologii a ekonomii. Jelikož souběžně s Teologickou fakultou JČU studuji Vyšší odbornou školu publicistiky v Praze, kde mou specializací je společensko-politická publicistika, setkávám se často s politologickými, ekonomickými a sociologickými tématy. Setkala jsem se proto i s pojmem NGOismus. Jelikož se úzce dotýká problematiky fungování neziskového sektoru, jež je klíčová pro můj obor na TF JČU, zajímala mne možnost zmapovat diskusi a zdroje, které se tímto pojmem zabývají, a pokusit se jej analyzovat v širších souvislostech vztahu fungování státu a nevládních neziskových organizací.

Diskuse o NGOismu se v České republice rozvinula až poté, co jej ve svém projevu o postdemokracii na Varšavském summitu Rady Evropy 16. května 2005 zmínil Václav Klaus v souvislosti s obavou, že neziskové organizace mají tendence prosazovat politické zájmy a zasahovat do politiky a jejích procesů. V reakci na vlnu kritiky Klaus svá tvrzení několikrát obhajoval a vysvětloval. V jeho pojetí je NGOismus pejorativní označení pro určitou ideologii, která staví názory nevládních organizací (NGO) nad názory demokraticky zvolených orgánů. Vyjádřil domněnku, že některá hnutí mají tendence obcházet demokratické procesy při prosazování svých zájmů. Navíc uvedl, že NGOismus může být stejně nebezpečný jako komunismus.¹

Jeho slova se dotkla řady představitelů neziskových organizací, a to nikoliv jen těch, které bývají považovány za radikální, ale i některých intelektuálů, zastánců a propagátorů občanské společnosti. 20. května 2005 adresovalo prezidentovi dvanáct bývalých disidentů nesouhlasný dopis. 6. června 2005 prezidentovi zaslalo společný dopis devětaosmdesát organizací, které požadovaly omluvu za jeho výrok o nedemokratičnosti. Václav Klaus se však neomluvil, naopak svá předchozí stanoviska zopakoval 11. září 2005. Poté, co ČTK přinesla zprávu, že opět kritizoval nevládní neziskové organizace a přirovnal je ke komunistické ideologii, tuto zprávu dementoval s tím, že jeho tvrzení znělo: „lidé u nás po pádu komunismu očekávali ...

---

¹ Srov. KLAUS, V. Na okraj varšavského summitu Rady Evropy: Rodí se pro Radu Evropy nový úkol? In *Postdemokracie - hrozba, nebo naděje? Sborník textů*, s. 66.

zázraky od demokracie, což se samozřejmě nemohlo stát. ... Důsledkem toho je to, že někteří z nich horlivě naslouchají věrozvěstům občanské společnosti (nebo komunitarismu) a NGOismu a začínají nedůvěřovat parlamentnímu systému.² Dále se ohradil proti zaměňování *komunismu* a *komunitarismu* a zdůraznil, že „ve svém projevu nemluvil nikdy o žádné NGO, ale o NGOismu jako o jedné ze soudobých módních ideologií“.³

Diskuse se ovšem neodehrála pouze v České republice, ale i v zahraničí, a to mnohem dříve. Ze zahraničních zdrojů čerpal původně i Václav Klaus. Ve své práci se ovšem zaměřím právě na Českou republiku. Zde zůstal NGOismus spíše okrajovým tématem diskuse části intelektuálů a dovolím si tvrdit, že nepronikl do širší veřejnosti. Nejsem si ani jistá, zda lze hovořit o hluboké diskusi. Dostupné zdroje jsou spíše reakcí na Klausovy výroky, hlubší analýzu problému ani širší kritiku jsem nikde nenalezla. Proběhnuvší diskuse mi však byla inspirací pro hlubší zkoumání problematiky vztahu státu a neziskového sektoru.

Souvislostí pojmů „NGOismus“ a „neziskové organizace“ nastiňuji jeden velký problém, a to vysvětlení pojmu „nestátní“ či „nevládní neziskové organizace“. Jak ukáží v první kapitole, ani vymezení tohoto pojmu není zcela jednoznačné a je předmětem stálých diskusí. Proto jsem jako hlavní zdroj první kapitoly využila knihu „Definice neziskového sektoru“ vydanou Centrem pro výzkum neziskového sektoru. Kniha se snaží zmapovat diskusi odborníků z různých vědních oblastí zabývajících se problematikou neziskového sektoru.

Pokud bychom chtěli opravdu porozumět problematice neziskového sektoru, domnívám se, že by bylo nutné zmapovat přístupy a závěry různých vědních oborů: sociologie (struktura a fungování společnosti jako celku), psychologie (altruismus, motivace filantropie), ekonomie (problematika a otázky financování neziskových organizací, vztah státu, trhu a NGO), antropologie (definice kultury, kde kultura může vystupovat v podobě institucí organizujících lidské chování), sociální ekologie (přímá účast na ovlivňování prostředí), politologie (teorie občanské společnosti) a dalších disciplín. Má práce tyto všechny obory samozřejmě nemůže obsáhnout, vybrala jsem proto pohled ekonomický a politologický, které s pojmem „NGOismus“ souvisejí nejtěsněji.

Pokusím se tedy zmapovat možnosti ovlivňování neziskového sektoru státem, a to na základě financování a legislativy (2. kapitola). Stát vymezuje legislativní rámec a podmínky financování, čímž může velmi dobře ovlivnit, omezit nebo naopak podpořit vznik, fungování

---

² KLAUS V. *Co Klaus neřekl: Co Klaus neřekl: dementi č. 1* [online].

³ Srov. Tamtéž.

a vůbec existenci neziskového sektoru a občanské společnosti či jejich jednotlivých segmentů. Pro tuto kapitolu jsem využila především knižních zdrojů, které se zabývají analýzou veřejných financí ve vztahu k neziskovému sektoru a možnostmi jeho financování. Na druhou stranu je z hlediska zachování objektivity nutné ukázat i možnosti opačné, tedy jak neziskový sektor může ovlivňovat stát. Proto jsem do práce začlenila kapitolu třetí, ve které se budu zabývat problematikou lobbingu a dalšími způsoby, které občanský sektor (resp. organizace, které v jeho rámci fungují) využívá k prosazování svých zájmů. Zde vycházím ze zdrojů zabývajících se vlivem neziskového sektoru na veřejnost, rolí občanského sektoru ve veřejné politice a z teorií občanské společnosti. Důležitým zdrojem se pro mne staly sborníky a odborné texty zabývající se definicí občanské společnosti a také práce zabývající se možnostmi ovlivňování státu neziskovým sektorem a jeho zasahováním do státu a veřejné politiky.

Jak jsem již na začátku uvedla, celou práci prostupuje pojem NGOismus, který je jejím ústředním tématem. Při pokusu o jeho analýzu se ukázalo být problematické sehnat relevantní zdroje. Na Klausův výrok reagovalo několik málo politologů (např. Pehe) a intelektuálů, kteří ale svou kritiku nezaštitili žádným uceleným závěrem. Dostupné zdroje jsou v podstatě pouze na internetu. Několik z nich je tzv. „seriózních“ (psaných odborníky), další jsou spíše jakýmisi glosami či ironickými články psanými laiky. V tisku vyšlo velmi málo článků. S malou četností zdrojů jsem se setkala i při pátrání na zahraničních internetových stránkách. Na německy psaných stránkách jsem našla pouze jeden zdroj, který lze považovat za relevantní, opět je však pouze reakcí na Klausův projev. V anglickém jazyce lze nalézt poměrně velké množství odkazů (více jak dvě desítky tisíc). Při jejich bližším prozkoumání ale zjistíme, že pouze několik málo lze považovat za prameny. Ostatní jsou odkazem na ně a v podstatě přepisují, co již bylo napsáno a řečeno. Pátrání v anglicky psaných zdrojích je pak začarovaným kruhem, kdy většina článků odkazuje na sebe navzájem.

Tato práce, jak jsem již výše naznačila a jak předznamenává její název, si klade za cíl vysvětlit a analyzovat pojem „NGOismus“. Klíčem k této analýze nicméně nebude rozbor publikované veřejné diskuse (ten posloužil spíše k nasměrování práce), ale zejména zjistitelné faktory utvářející vztah státu a neziskového sektoru. Pokusím se tak zachytit jevy, které mohou být zdrojem potenciální kritiky a případně označeny za příznaky „NGOismu“ či „post-demokracie“. Svým způsobem se tak budu snažit nastínit, zda je analyzovaný pojem naplněn konkrétně uchopitelným obsahem, nebo je pouze „prázdným pojmem“ vhodným spíše pro provokaci názorových protivníků než pro odbornou diskusi.

1 Neziskový sektor v ČR: vymezení pojmů ve vztahu k „NGO“

Pojem „neziskový sektor“ má hned několik ekvivalentů, které bychom měli na začátku odlišit, abychom si ujasnili terminologii, s níž budeme dále pracovat. Můžeme se setkat s různými názvy, z nichž většina označuje v podstatě totéž. Pokud se ale podíváme na podstatu těchto pojmů, zjistíme, že v jejich významech jsou určité nuance. Těmito pojmy jsou: „neziskový sektor“, „nestátní neziskový sektor“, „nevládní neziskové organizace“ a „občanský sektor“, případně označení přejatá z angličtiny: „non-profit“, „not-for-profit“, „NGO“ („non-governmental organisation“).

Abychom pojmům a jejich významům dobře porozuměli, je nutné je blíže definovat: Národní hospodářství se obvykle dle principu financování dělí na dva sektory, a to na ziskový (tržní) a neziskový (netržní). Neziskový sektor se dále člení na veřejný sektor, soukromý sektor a sektor domácností. Pojem „neziskový sektor“ tedy zahrnuje státní i nestátní neziskové organizace. Státní neziskové organizace, tj. **neziskový veřejný sektor** můžeme definovat takto: „Do veřejného sektoru zahrnujeme instituce, činnosti a programy související zejména s realizací a redistribucí fiskální funkce státu, předpokládající úplné nebo částečné financování z veřejných prostředků a nacházející se ve státním či municipálním vlastnictví (či kompetenci), a to zejména v odvětvích školství, zdravotnictví, kultury, sociální péče apod.“⁴ Oproti tomu **neziskový soukromý sektor** je financován ze soukromých zdrojů (z financí soukromých fyzických a právnických osob), přičemž se nevyklučuje ani příspěvek z veřejných financí.⁵ Soukromý neziskový sektor nazýváme též **sektor nevládních (či nestátních) neziskových organizací** nebo také **třetí sektor**. Podle R. Hakena „do třetího sektoru patří i občanské aktivity, které vykonávají nějakou obecně nebo vzájemně prospěšnou aktivitu bez právní subjektivity: petiční akce, sousedské iniciativy, organizování obyvatel. Občanské aktivity spolu s nestátními neziskovými organizacemi by snad mohly být definovány jako **občanský sektor**.“⁶ S tímto označením souhlasí i další odborníci, kteří tvrdí, že tam, kde se jedná o subjekty odlišné od státních i soukromých ziskových, se setkáváme s názvem občanský (třetí) sektor. Pojem „občanský sektor“ je tedy používán k popisu organizací, které nejsou částí státu a nebyly založeny za

---

⁴ HAMERNÍKOVÁ, B. *Financování ve veřejném a neziskovém nestátním sektoru*, s. 117.

⁵ Srov. VOLF, J. *Financování neziskového sektoru a veřejné finance*. In *Obecné otázky neziskového sektoru. Sborník vybraných materiálů specializačního kurzu „Řízení neziskových organizací“*, s. 75.

⁶ HAKEN, R. *Třetí sektor*. In *Definice neziskového sektoru. Sborník příspěvků z internetové diskuse CVNS*, s. 10.

účelem dosahování zisku. Občanský sektor od privátního a veřejného odlišuje především fakt, že organizace, které zahrnuje, jsou ustanoveny na základě sdílených hodnot a zájmů skupiny občanů a těch, kteří je podporují.⁷ Trochu odlišný pohled nabízí T. Rosenmayer, který se domnívá, že: pojem „občanský sektor“ přesahuje do sektoru neformálního (resp. domácností), protože zahrnuje i neformální občanské aktivity a směřuje tak k pojmu občanská společnost.⁸ Rovněž podle Rektora a kol. je sektor domácností chápán jako významný pro fungování občanské společnosti, jejíž kvalita pak zpětně určuje kvalitu neziskových organizací.⁹

Jak jsme již výše naznačili, objevuje se zde ještě jeden terminologický problém, a to rozdíl mezi označením „nevládní“ a „nestátní“ nezisková organizace. Tato dvě slovní spojení jsou běžně používána a zaměňována jako synonyma. Je třeba si ale položit otázku, nakolik je nestátní organizace nevládní a naopak. Český ekvivalent pojmu „non-governmental organisation“ (zkracovaného běžně na „NGO“) zní „nestátní organizace“. Někdy bývá překládán i jako „nevládní“. Dvojakým možným překladem anglického výrazu zřejmě došlo i k jeho libovolnému zaměňování v českém jazyce. Označení nevládní je zde ale zcela zavádějící, protože to může znamenat i organizaci zřizovanou obcí (příspěvková organizace, organizační složka obce) jako nižší článek místní samosprávy. Někteří odborníci se proto přiklánějí raději k termínu „soukromý“ neziskový sektor, nebo jej dokonce považují za jediný přesný. Na druhou stranu pojem „nestátní“ může v některých občanech podvědomě vzbuzovat tendenci jej marginalizovat, neboť může vyznívat negativně a vzbuzovat dojem něčeho, co stojí proti státu.¹⁰

Komplexní a mezinárodně uznávanou charakteristiku nestátních neziskových organizací přinesli ve svých výzkumech profesori Salamon a Anheier z John Hopkins University. Tito autoři považují za determinující pět základních faktorů, podle nichž nestátní neziskové organizace jsou:¹¹

- **Institucionalizované** (organized): mají určitou institucionální strukturu, organizační skutečnost, a to bez ohledu na to, zda jsou formálně nebo právně registrovány. Tato orga-

---

⁷ Srov. DOHNALOVÁ, M. Sociální investování v občanském sektoru. In *Lidský kapitál a investice do vzdělání. Sborník konference Lidský kapitál a investice do vzdělání*, s. 112-113.

⁸ ROSENMYER, T. Soukromý neziskový sektor. In *Definice neziskového sektoru. Sborník příspěvků z internetové diskuse CVNS*, s. 37.

⁹ Srov. REKTOŘÍK, J. a kol. *Organizace neziskového sektoru; Základy ekonomiky, teorie a řízení*, s. 14.

¹⁰ Srov. BAČUVČÍK, R. K terminologii neziskového sektoru. In *Definice neziskového sektoru. Sborník příspěvků z internetové diskuse CVNS*, s. 41-42.

¹¹ Srov. KOTOUŠ, P. *Public relations organizací nestátního neziskového sektoru v České republice*, s. 22-23.

Srov. ŠKARABELOVÁ, S. Vymezení pojmu nestátní nezisková organizace. In *Definice neziskového sektoru. Sborník příspěvků z internetové diskuse CVNS*, s. 24.

nizovanost má několik významů. Je nutná k dosažení cíle stanoveného zakladateli organizace. Institucionalizace neziskových organizací je také projevem snahy státu alespoň ekonomicky kontrolovat neziskové organizace, aby nemohly být zneužity k podnikatelským aktivitám. Organizovanost má i tu funkci, že je zprostředkovatelem mezi dárcem a obdarovaným. Dárce, jenž chce vykonat dobro, má jistotu, že peníze svěřené do rukou specializované organizace budou využity účelně, protože tato organizace zná svůj trh a dokáže rozlišit potřebnost.

- **Soukromé, soukromoprávní povahy** (private): jsou institucionálně odděleny od státní správy a nejsou jí řízeny. Vznikají na základě zákona, a to pouze registrací (stát si nepřivlastňuje právo vznik povolovat). Stát také nemá právo zasahovat do jejich vnitřních rozhodnutí (pokud nebyl porušen zákon). Neziskové organizace nemají právo nárokovat si finance z veřejných rozpočtů, mají ale právo žádat o dotace.
- **Neziskové** (non-profit): nepřipouští se rozdělování případného zisku mezi vedení nebo vlastníky organizace. Neziskové organizace mohou zisk vytvářet, ale musí jej použít na cíle dané posláním organizace.
- **Samosprávné a nezávislé** (self-governing): jsou vybaveny vlastním řádem a postupy, které umožňují kontrolu vlastních činností. Znamená to, že nemusejí být ovládnuty zvenčí, protože jsou schopny řídit samy sebe.
- **Dobrovolné** (voluntary): členství a účast na projektech je dobrovolná, stejně jako některé funkce (správní rada nebývá honorována). Organizace často využívají práci dobrovolníků, kteří pomáhají při realizaci cílů organizace.

Občanská společnost se v ČR po roce 1989 neustále rozvíjí. S rozvojem různých nadací a organizací bylo také nutné legislativně ošetřit jejich vznik, náplň činnosti a fungování. Typy nevládních neziskových organizací jsou determinovány zákony, které nabízejí následující možnosti právních forem NNO:

- občanská sdružení (zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů);
- obecně prospěšné společnosti (zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech);
- nadace a nadační fondy (zákon 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech);
- účelová zařízení církví (zákon 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností).¹²

Pro lepší přehled uvádíme statistické údaje počtu NNO v následující tabulce.

---

¹² Srov. *Přehled právních typů NNO* [online].

Tabulka 1: Statistické údaje počtu NNO¹³

	Občanská sdružení	Nadace	Nadační fondy	Obecně prospěšné společnosti	Církevní právnické osoby	Celkem
1990	3879					3879
1991	9336					9336
1992	15393	1551				16944
1997	30297	2768		52		33117
2002	49108	5238	825	762	4785	60718
2007 (březen)	59222	379	1011	1369	4429	66410

Neziskové organizace se uplatňují a vznikají tam, kde se lidé chtějí osobně angažovat a jejich hlavním motivem k tomu bývá neexistence nebo nedostatečné zajištění potřebných služeb v daném odvětví a regionu. Oblasti působení neziskových organizací jsou:

- kultura, ochrana památek, umění;
- výzkum a vzdělávání;
- zdravotní péče a sociální služby;
- ochrana životního prostředí, ekologická výchova;
- ochrana lidských práv;
- rovné příležitosti;
- komunitní rozvoj;
- práce s dětmi a mládeží;
- rekreace, sport, tělovýchova;
- ostatní (např. podpora a PR neziskového sektoru, informační služby, podpora dárcovství a dobrovolnictví).¹⁴

---

¹³ *Aktualizovaná statistika počtu NNO v letech 1990-2007* [online].

¹⁴ *Srov. Přehled právních typů nestátních neziskových organizací* [online].

2 Vliv státu na fungování nevládních neziskových organizací

Jak jsme již v úvodu uvedli, pro zmapování možností ovlivňování neziskového sektoru státem jsou stěžejní dvě těsně provázané oblasti: legislativa a financování. Legislativa, jíž stát vymezuje oblast třetího sektoru, může dát NNO poměrně velkou svobodu, nebo jejich možnosti naopak výrazně omezit či zcela eliminovat, a to téměř ve všech oblastech jejich fungování.

Ačkoliv stát nemusí být jediným donorem a organizace neziskového sektoru na něm mohou být finančně nezávislé, rovněž rozpočtová politika státu má na podobu a fungování třetího sektoru nezanedbatelný vliv. (Ne)dostupnost finančních prostředků pro určité programy může zcela zásadně ovlivnit orientaci NNO. Tyto se pak – vedle vládních (příspěvkových) organizací – do jisté míry stávají realizátory státní politiky.

Při posuzování vlivu státu na NNO je ovšem možné na danou problematiku nahlížet i zprostředkovaně, a to podle přístupu jednotlivých ministerstev k projektům. Některá ministerstva jsou otevřená ke spolupráci se subjekty neziskového sektoru při tvorbě svých projektů, využívají jejich odborných a praktických zkušeností a poznatků a konzultují s nimi přípravu programových dokumentů. Kromě využití know-how organizací si tím ministerstva i pojistí, že v pozdější fázi schvalování dokumentů nedojde ze strany těchto subjektů ke zpochybňování dosažených výsledků.¹⁵

2.1 Legislativa

Se změnou politického režimu v České republice po roce 1989 nastala potřeba vytvořit prostor pro vznik a rozvoj občanské společnosti jako jednoho z pilířů demokracie.¹⁶ To s sebou samozřejmě neslo nutnost vytvořit legislativní rámec, do kterého by mohl být nově se rodící sektor neziskových organizací zasazen. V průběhu let proto vznikly zákony, které se staly pro neziskový sektor klíčové a jejichž výčet se stručnými komentáři dále uvedeme.

---

¹⁵ Srov. Analýza: *Neziskovky a regionální rozvoj: Analýza spolupráce nestátních neziskových organizací a veřejné správy na tvorbě krajských rozvojových dokumentů případně dalších dokumentů relevantních pro EU* [online].

¹⁶ Srov. HLOUŠEK, J. Právní prostředí pro vznik občanského sektoru. In *Posilování rozvoje občanské společnosti v regionech České republiky. Sborník dokumentů*, s. 20.

Nebudeme se ale věnovat zákonům ošetřujícím jednotlivé oblasti působení NNO (jako např. sociální služby, ekologické organizace, atd.). Stejně tak se nebudeme zabývat klasifikací zákonů, vyhlášek a nařízení, jež by byla možná, ale znamenala by zpracování legislativy o mnoho podrobněji, než nám dovoluje rozsah této práce. Představíme tedy zákony týkající se třetího sektoru jako takového, tzn. fungování a omezení jeho segmentů v obecné rovině:

- **Listina základních práv a svobod (2/1993 Sb.)** je prvním důležitým dokumentem pro fungování a vůbec vznik NNO, který ČR přijala. Je součástí ústavního pořádku České republiky podle čl. 3 Ústavy ČR.¹⁷ Mezi tato základní práva patří právo založit politickou stranu, občanské sdružení nebo odborovou organizaci. Listina základních práv a svobod ve svém čl. 20 zaručuje právo svobodně se sdružovat. Výkon těchto práv lze omezit pouze v případech stanovených zákonem, a to tehdy, byla-li by ohrožena bezpečnost státu, ochrana bezpečnosti a veřejného pořádku, předcházení trestným činům nebo práva a svobody druhých. Článek 19 zajišťuje právo pokojně se shromažďovat, čl. 17 svobodu projevu a právo na informace, čl. 18 petiční právo.¹⁸
- **Zákon č. 470/1964 Sb., občanský zákoník**, je základním právním předpisem upravujícím postavení neziskových organizací jako právnických osob. Občanský zákoník především definuje základní pojem právnické osoby. Právnické osoby pak v § 18, odst. 2 člení do čtyř kategorií. První kategorií je sdružení fyzických a právnických osob. Podstatou tohoto typu právnické osoby je zastupování skupin fyzických nebo právnických osob. Do této kategorie se z oblasti NNO řadí občanská sdružení, zájmová sdružení právnických osob, církve a náboženská sdružení, profesní komory, družstva. Druhá kategorie zahrnuje účelová sdružení majetku, tzn. nadace, nadační fondy a některé rozpočtové a příspěvkové organizace (muzea, galerie). Do čtvrté kategorie se řadí ostatní subjekty. Jsou to obecně prospěšné společnosti a některé příspěvkové organizace.¹⁹ Občanský zákoník v § 20f a § 21j přímo upravuje právní postavení pouze jednoho typu právnické osoby působící v neziskovém sektoru, a to zájmového sdružení právnických osob.²⁰

---

¹⁷ Srov. FRIČ, P. Společensko politický kontext aktuálního vývoje neziskového sektoru v ČR. In FRIČ, P., GOULLI, R. *Neziskový sektor v České republice*, s. 60.

¹⁸ Srov. *Sbírka zákonů a mezinárodních smluv: Sbírka zákonů ČR* [online].

¹⁹ Srov. DEVEROVÁ, L., PAJAS, P. Právní základy fungování neziskového sektoru v ČR. In FRIČ, P., GOULLI, R. *Neziskový sektor v České republice*, s. 61.

²⁰ Srov. DEVEROVÁ, L., PAJAS, P. Právní základy fungování neziskového sektoru v ČR. In FRIČ, P., GOULLI, R. *Neziskový sektor v České republice*, s. 63.

- **Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů**, ošetřuje charakteristiku občanských sdružení, jejich vznik, registraci a zánik, zákaz sdružení.²¹ Sdružení podle tohoto zákona mají status právnické osoby. Do jejich postavení a činnosti mohou zasahovat státní orgány jen v mezích zákona. Nikomu nesmí být občansky na újmu, že se sdružuje podle tohoto zákona, že je členem sdružení, účastní se jeho činnosti nebo jej podporuje. Zákon zároveň definuje nepovolená sdružení (taková, jejichž cíle jsou v rozporu s Listinou základních práv a svobod). Sdružení nesmějí také vykonávat funkci státních orgánů, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak. Nesmějí řídit státní orgány a ukládat povinnosti občanům, kteří nejsou jejich členy.²²
- **Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech**, řeší zřízení, vznik, zrušení, zánik, likvidaci, status, orgány a hospodaření nadací a nadačních fondů.²³ V § 1 odst. 1 jsou nadace nebo nadační fondy definovány jako: “účelová sdružení majetku zřízená a vzniklá podle tohoto zákona pro dosahování obecně prospěšných cílů. Obecně prospěšným cílem je zejména rozvoj duchovních hodnot, ochrana lidských práv nebo jiných humanitárních hodnot, ochrana přírodního prostředí, kulturních památek a tradic a rozvoj vědy, vzdělání, tělovýchovy a sportu.”²⁴
- **Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech**, řeší založení, vznik, zrušení, likvidace a zánik, orgány, hospodaření obecně prospěšných společností.²⁵ Jako základní povinnosti obecně prospěšné společnosti vymezuje: povinnost poskytovat služby obecně prospěšné, veřejnou kontrolu (zveřejňování výroční zprávy), samosprávnost v řízení (nezávislost na zakladateli o. p. s.). Dále zakazuje rozdělování zisku jiným osobám a nařizuje povinnost využití zisku pro rozvoj poskytování služeb.²⁶
- **Zákon č. 116/1985 Sb., o podmínkách činnosti organizací s mezinárodním prvkem**, upravuje podmínky pro zřízení mezinárodní nevládní organizace v ČR.²⁷ Vymezuje

---

²¹ Srov. *Přehled legislativy* [online].

²² Srov. VALENTOVÁ, A., FIALA, J. *Neziskový sektor*, s. 30-31.

²³ Srov. *Přehled legislativy* [online].

²⁴ Srov. KAČÍREK, M. Právní rámec občanského sektoru. In *Sborník příspěvků: Občanský sektor: studie a souvislosti* [online].

²⁵ Srov. Tamtéž.

²⁶ Srov. VALENTOVÁ, A., FIALA, J. *Neziskový sektor*, s. 36.

²⁷ Srov. *Přehled legislativy* [online].

podmínky, za kterých může Ministerstvo vnitra v ČR povolit zřízení, vznik sídla nebo činnost mezinárodní nevládní organizace nebo organizace cizích státních příslušníků.²⁸

- **Usnesení vlády č. 114/2001, Zásady pro poskytování dotací ze státního rozpočtu České republiky nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy,** je klíčovým dokumentem, řešícím otázku financování NNO ze strany státu. Upravuje postup při poskytování dotací, pravidla pro sledování, vyúčtování a kontrolu dotace, spolupráci ústředních orgánů státní správy.²⁹
- **Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě** obsahuje vymezení pojmu dobrovolník, vymezení náležitostí smlouvy, kterou dobrovolník pro svou činnost uzavírá s příslušnou organizací.³⁰ Tento zákon dále upravuje podmínky, za kterých stát podporuje dobrovolnickou službu. Definiuje organizaci vysílající dobrovolníky a popisuje postup při využívání dobrovolnické práce. V zákoně rovněž nalezneme vymezení oblastí fungování vysílajících organizací, na které stát může poskytovat dotace.³¹
- **Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů,** je pro neziskový sektor důležitý tím, že ošetřuje dar jako nezdanitelnou část základu daně pro fyzické i právnické osoby.³² Organizace patřící do občanského sektoru se řídí zvláštním zvýhodněným daňovým režimem. Jako daňovým subjektům je jim přiznáno osvobození od daně z členských příspěvků, možnost snížení základu daně. Dani z příjmu nepodléhají činnosti vyplývající z jejich poslání, dotace, úroky z vkladů na běžném účtu u banky.³³
- U daní z nemovitostí (**zákon č. 338/1992 Sb.**), dědické, darovací a z převodu nemovitostí (**zákon č. 357/1992 Sb.**) jsou subjekty občanského sektoru od těchto daní osvobozeny.³⁴

Postavení neziskových organizací jako právnických osob, jejich daňový a fiskální režim jsou tedy dány zákony, tzn. jsou ošetřeny na národní úrovni. Na místní úrovni jsou v České republice pouze vydávány vyhlášky obcí, které upravují chování obcí a občanů. Postavení

---

²⁸ Srov. VALENTOVÁ, A., FIALA, J. *Neziskový sektor*, s. 38.

²⁹ Srov. *Přehled legislativy* [online].

³⁰ Srov. Tamtéž.

³¹ Srov. Sbírka zákonů: Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě [online].

³² Srov. Tamtéž.

³³ Srov. KAČÍREK, M. Právní rámec občanského sektoru. In *Sborník příspěvků: Občanský sektor: studie a souvislosti* [online].

³⁴ Srov. Tamtéž.

neziskových organizací tyto podzákoné normy nijak neupravují. Mohou se jich však dotknout zprostředkovaně, a to například úpravou místních poplatků, pravidel pro hospodaření s majetkem obcí, který může být NO pronajímán nebo jinak poskytnut k užívání. Úprava obecních rozpočtů může ovlivnit možnosti poskytování finančních dotací na činnost neziskových organizací. Rozhodnutí, zda vůbec a případně jak intenzivně budou obce s neziskovým sektorem spolupracovat, je zcela v jejich kompetenci.³⁵

2.2 Financování

Anglický pojem „non-profit“, tedy česky „neziskový“, je poněkud problematický, neboť v USA, odkud byl přejat, je vázán k daňovému osvobození zisk nedistribující soukromé nevládní organizace. Tam je ale jako nezisková chápána i organizace, která může například provozovat osobní železniční dopravu, pokud účel založení koresponduje s vládními programy.³⁶ V západní Evropě bývá neziskovost vztahována k institutu veřejných služeb, garantovaných vládou do výše stanovených standardů. V České republice je neziskovost chápána spíše v rámci pojmu veřejný zájem, který je legalizován veřejnou volbou a spojen s redistribuční funkcí státu.³⁷ Existuje tedy jakési skryté přesvědčení, že neziskový nutně musí znamenat dotovaný z veřejných zdrojů. Z pohledu ekonomiky může pojem „neziskový“ vyznívat až negativně, protože naznačuje, že se NNO neúčastní volného trhu jako primárního prvku. Toto označení proto zřejmě není správné, ačkoliv je již vžitě a lze k němu těžko hledat odpovídající pozitivně vyznívající ekvivalent. Termín je ekonomickou kategorií, zatímco neziskový sektor by, podle Bačuvčíka, měl (a zřejmě by i sám chtěl) být nahlížen v rovině občanské a společenské.³⁸

Z hlediska státu plynou finance do neziskového sektoru z oblasti veřejných financí. Ty jsou jedním z neúčinnějších nástrojů veřejné politiky a jedním z nejmocnějších nástrojů státu vůbec. Veřejné finance se zakládají na třech základních principech: nenávratnosti, neekviva-

---

³⁵ Srov. DEVEROVÁ, L., PAJAS, P. Právní základy fungování neziskového sektoru v ČR. In FRIČ, P., GOULLI, R. *Neziskový sektor v České republice*, s. 62.

³⁶ Srov. HUNČOVÁ, M. O pojmech neziskovost, veřejná prospěšnost a veřejné služby. In *Definice neziskového sektoru. Sborník příspěvků z internetové diskuse CVNS*, s. 14.

³⁷ Srov. Tamtéž, s. 15.

³⁸ Srov. BAČUVČÍK, R. K terminologii neziskového sektoru. In *Definice neziskového sektoru. Sborník příspěvků z internetové diskuse CVNS*, s. 40-42.

lence a nedobrovolnosti. Princip nenávratnosti znamená, že v oblasti veřejných vztahů nevzniká přímý vztah, který by bylo možno připodobnit například k úvěru, tedy k finanční operaci, kde by se o návratnost jednalo. Princip neekvivalence znamená, že v rámci veřejných financí není zřejmý účel platby. Daňový subjekt zaplatí daň, ale neví, na jaký účel budou jeho prostředky použity. Z tohoto principu vyplývá i princip nedobrovolnosti veřejných financí. Plnění daňové povinnosti je uzákoněno, a nelze se mu tedy vyhnout.³⁹

Pojem veřejné rozpočty zahrnuje státní rozpočet i rozpočty obcí. V České republice je kolem 40% vytvořeného HDP přerozdělováno prostřednictvím veřejných rozpočtů, což odpovídá průměru vyspělých zemí. Podíl veřejných rozpočtů na HDP ukazuje, jak velký je veřejný sektor. V posledním století se podíl veřejných výdajů ve všech zemích neustále zvyšuje. Důvody pro to jsou následující: roste význam veřejných statků a dochází k intenzivnějšímu přerozdělování. Nezanedbatelnými příčinami jsou ale také tlaky zájmových skupin.⁴⁰ Právě mezi tyto zájmové skupiny lze (vedle výrobců, obchodníků a profesních svazů) dle některých názorů počítat i subjekty neziskového sektoru, které mohou vytvářet tlak na rozdělovatele finančních prostředků z veřejných rozpočtů do sféry svého působení a vlivu.

Podle Hamerníkové rozvoj veřejného a nestátního neziskového sektoru byl v ČR ovlivněn legislativními normami, umožňujícími přímou nebo nepřímou veřejnou podporu (tj. podporu z veřejných zdrojů) činností jejich organizací. Za přímé způsoby veřejné podpory lze považovat dotace, granty a finanční výpomoci poskytované z veřejných rozpočtů subjektům v souvislosti s jejich veřejně prospěšnou činností, programové financování v rámci veřejných výdajových programů. Způsobem nepřímé podpory jsou daňová zvýhodnění institucí ve veřejném a neziskovém nestátním sektoru. Tyto dva typy finanční podpory nám dokládají vazbu neziskových organizací na veřejnou rozpočtovou soustavu.⁴¹

Ve skladbě rozpočtu veřejných financí (autorem návrhu rozpočtu je ministerstvo financí, dále je projednáván vládou a schvalován parlamentem) mají své místo dotace občanským sdružením, obecně prospěšným společnostem a nadacím.⁴² „V rámci rozpočtové soustavy lze analyzovat vazby veřejného sektoru a nestátního neziskového sektoru na veřejné finance. Veřejnou rozpočtovou soustavu lze chápat jako souhrn orgánů, institucí a vztahů v souvislosti

---

³⁹ Srov. VOLF, J. Financování neziskového sektoru a veřejné finance. In *Obecné otázky neziskového sektoru. Sborník vybraných materiálů specializačního kurzu „Řízení neziskových organizací“*, s. 80-81.

⁴⁰ Srov. HOLMAN, R. *Ekonomie*, s. 613.

⁴¹ Srov. HAMERNÍKOVÁ, B. *Financování ve veřejném a neziskovém nestátním sektoru*, s. 60, 126-127.

⁴² Srov. VOLF, J. Financování neziskového sektoru a veřejné finance. In *Obecné otázky neziskového sektoru. Sborník vybraných materiálů specializačního kurzu „Řízení neziskových organizací“*, s. 80.

s tvorbou, rozdělením, užitím a kontrolou plnění veřejných rozpočtů na různých stupních veřejné správy (tj. státní správy, eventuálně územní správy či samosprávy).⁴³ Jedním z důvodů, proč rozpočtová skladba počítá s částí financí pro NNO, je skutečnost, že subjekty nevládního neziskového sektoru vznikají z občanské iniciativy a snaží se doplnit veřejné služby v oblastech, ve kterých je jejich nabídka a pokrytí nedostačující. To znamená, že v těchto oblastech mohlo jít o selhání státu.⁴⁴ Dotace se tedy poskytují takovým projektům, které jsou v souladu s cíli státní politiky.⁴⁵

Musíme ale poznamenat, jak uvádí Duben, že nevládní organizace nemohou žádným způsobem převzít odpovědnost státu za poskytování určitých služeb občanům. Obecně se totiž jedná o ty služby, které jsou běžně zajišťovány prostřednictvím příslušných národních programů (v oblasti zdravotnictví, vzdělávání, sociální péči, apod.). Na druhou stranu se však dobře fungující nevládní organizace mohou stát prostředníky, kteří ukazují vládám, jak hledat optimální řešení problémů ve společnosti. Duben dále ukazuje, proč jsou NNO pro stát důležité a proč jim poskytuje dotace: Organizace třetího sektoru se částečně opírají o pomoc aktivistů a dobrovolníků, kteří svou práci vykonávají bez nároku na odměnu. Zaměstnanci těchto organizací bývají ke své práci více motivováni, což má za následek větší efektivitu jejich práce. Platy státních zaměstnanců jsou v porovnání s platy těchto pracovníků poměrně vysoké, přičemž efektivita práce státních zaměstnanců je nižší, a to i proto, že není zcela v silách státu postihnout všechny problémy společnosti (zvláště ty, které se týkají menších skupin obyvatel se specifickými potřebami) a stát rovněž nemůže reagovat natolik flexibilně. Podporou NNO tedy stát ušetří dost významnou část výdajů státního rozpočtu.⁴⁶

Hlavním rysem financování NNO je jeho vícezdrojovost. Organizace v nestátním neziskovém sektoru získávají své prostředky ze tří hlavních zdrojů: z vlastní činnosti, od soukromých subjektů a z veřejných prostředků. Dominantním zdrojem přitom bývají veřejné prostředky (poskytované institucemi veřejné správy, tj. státní správy a samosprávy). Poskytování financí ze státního rozpočtu nestátním neziskovým organizacím probíhá dle usnesení vlády České republiky č. 114 ze dne 7. února 2001, které navazuje na zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech. Dotace se poskytují podle § 7 tohoto zákona:

---

⁴³ HAMERNÍKOVÁ, B. *Financování ve veřejném a neziskovém nestátním sektoru*, s. 56.

⁴⁴ Srov. Tamtéž, s. 60.

⁴⁵ Srov. FRIŠTENSKÁ, H. Zdroje financování nestátních neziskových organizací, In *Obecné otázky neziskového sektoru. Sborník vybraných materiálů specializačního kurzu „Řízení neziskových organizací“*, s. 69–70.

⁴⁶ Srov. DUBEN, R. *Ekonomie veřejného sektoru*, s. 248-250.

občanským sdružením, obecně prospěšným společnostem, církevním právníckým osobám a dalším právníckým osobám, založeným za účelem poskytování služeb v oblasti zdravotnictví, kultury, vzdělávání, sociální a za účelem poskytování sociálně právní ochrany dětí, pokud o tom rozhodne ústřední orgán státní správy.⁴⁷

Způsob, jakým jsou dotace ze státního rozpočtu NNO přidělovány, vychází ze Zásad pro poskytování dotací ze státního rozpočtu České republiky nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy (usnesení vlády č. 114/2001).⁴⁸ Jelikož tyto prostředky plynou z jednotlivých kapitol státního rozpočtu, jsou ovlivňovány rozhodnutím jednotlivých ministerstev. Dotační politika ministerstev se může různit.⁴⁹ Na poskytnutí dotace nemají organizace právní nárok a státní dotace nemohou být poskytovány nadacím. Pro neziskové organizace existuje i možnost požádat o dotace z rozpočtů obcí. Je ale zcela v pravomoci obcí, zda budou s neziskovým sektorem pracovat a kolik peněz jsou pro něj případně ochotny uvolnit. Financování aktivit NNO ze státních dotací probíhá několika způsoby:

- na základě výběrových řízení;
- bez výběrových řízení (každoročně v podstatě totožným NNO);
- systémem přímých dotací;
- na základě zákona č. 1999/1994 Sb., o zadávání veřejných zakázek (nákup služeb);
- spolufinancování ve formě spolupořadatelství (především kulturní akce ve spolupráci s Ministerstvem kultury).⁵⁰

Každoročně předkládají ministerstva Radě vlády pro NNO oblasti činností, které hodlají v následujícím roce podporovat formou dotací (tzv. hlavních oblastí dotační politiky, což jsou oblasti, které stát preferuje a kam by dotace měly směřovat především). Rada je podle těchto hlavních oblastí sjednotí a předá ke schválení vládě ČR.⁵¹ Tento systém ale není ušetřen kritiky a podezření z jeho zneužívání: „Postupem času se však naprosto zřetelně projeví nedostatky procesu každoročního stanovování hlavních dotačních oblastí. Pokud v základech

---

⁴⁷ Srov. HYÁNEK, V., ŠKARABELOVÁ, S., ŘEŽUCHOVÁ, M. *Rozbor financování neziskových organizací z vybraných veřejných rozpočtů: metody, problémy, řešení*, s. 10.

⁴⁸ Srov. HLADKÁ, M., SVOBODA, F. *Přehled legislativy* [online].

⁴⁹ Srov. HAMERNÍKOVÁ, B. *Financování ve veřejném a neziskovém nestátním sektoru*, s. 129.

⁵⁰ Srov. FRIŠTENSKÁ, H. *Zdroje financování nestátních neziskových organizací*, In *Obecné otázky neziskového sektoru. Sborník vybraných materiálů specializačního kurzu „Řízení neziskových organizací“*, s. 69–70.

⁵¹ Srov. HYÁNEK, V., ŠKARABELOVÁ, S., ŘEŽUCHOVÁ, M. *Rozbor financování neziskových organizací z vybraných veřejných rozpočtů: metody, problémy, řešení*, s. 10.

této koncepcce stála myšlenka stanovování každoročních preferencí v oblasti dotací, byla časem překryta něčím zcela jiným. Každý rok přibývají další a další oblasti, přičemž se nelze zbavit dojmu ze spíše lobbistického pozadí zařazení některých oblastí. To se projevuje např. v tom, že některé oblasti jsou dotovány pouze minimálně nebo dokonce vůbec. Situace je dosti nepřehledná i proto, že některé oblasti se vzájemně překrývají a jsou nejasně definované.⁵² To, jak vysoké dotace jsou a v jaké výši plynou do kterých oblastí, ilustrují tabulky 2 a 3.

Tabulka 2: Dotace poskytnuté v rámci státní dotační politiky podle právní formy a hlavních oblastí v tis. Kč (2004)⁵³

	Nadační subjekty	Obecně prospěšné společnosti	Občanská sdružení	Církevní právnické osoby	Celkem
1. Poskytování sociálních služeb	0	68 433	502 127	363 236	933 796
2. Ochrana a podpora zdraví, včetně péče o zdravotně postižené a seniory	0	10 523	173 425	2 244	186 192
3. Ochrana životního prostředí, udržitelný rozvoj	0	509	122 383	0	122 892
4. Vzdělávání a rozvoj lidských zdrojů	500	1 596	11 464	483	14 043
5. Rozvoj, podpora a prezentace kultury, záchrana k. dědictví	1 350	25 836	92 357	60	119 603
6. Zapojení do programů EU	0	1 450	7 191	0	8 641
7. Rozvoj sportu a tělovýchovy	0	0	1 001 884	0	1 001 884
8. Podpora rovných příležitostí mužů a žen	0	0	400	0	400
9. Rozvoj dobrovolnické služby	0	520	3 805	960	5 285
10. Podpora programů příslušníků národ. a etnických menšin	0	6 612	53 106	1 628	61 345
11. Péče o ohrožené a problémové skupiny obyvatel	0	883	2 620	1 820	5 323
12. Ochrana spotřebitele a ochrana nájemních vztahů	0	0	21 213	0	21 213
13. Příprava a pomoc řešení mimořádných událostí a krizových situací a rozvojová pomoc	0	14 690	73 791	0	88 481
14. Bezpečnost provozu na pozemních komunikacích	0	0	0	0	0
15. Zájmová a další volnočasová činnost pro děti a mládež	0	559	204 190	1 446	206 194
16. Drogová problematika	0	24 972	98 013	17 422	140 407
17. Informační společnost	0	445	1 150	148	1 743
Celkem	1 850	157 028	2 369 119	389 446	2 917 443

Musíme ale poznamenat, že pokud bychom chtěli zkoumat oprávněnost výše citované kritiky, bylo by nutné se příjmy jednotlivých oblastí NNO zabývat mnohem hlouběji a rovněž bychom museli brát v úvahu, kolik organizací daného zaměření v určité oblasti vůbec působí. Taková analýza by ovšem dalece překračovala rozsah a možnosti této práce a zároveň by znamenala určitý odklon od jí vytyčeného obsahu.

⁵² Tamtéž.

⁵³ Srov. *Rozbor financování nestátních neziskových organizací z vybraných veřejných rozpočtů v roce 2004* [online].

Tabulka 3: Podíl dotací poskytnutých v rámci režimu státní dotační politiky na celkových dotacích ze státního rozpočtu podle dotačního titulu v tis. Kč (2004)⁵⁴

Dotační titul	Režim státní dotační politiky	Ostatní dotace	Celkem
01.1 Zákonodárné, výkonné a normotvorné orgány	6 402	15 404	21 806
01.2 Zahraniční ekonomická pomoc	17 088	1 852	18 940
03.2 Požární ochrana	10 893	0	10 893
03.6 Veřejný pořádek a bezpečnost jinde neuvedená	3 578	0	3 578
04.1 Všeobecné ekonomické, komerční a pracovní záležitosti		382	382
04.2 Zemědělství, lesnictví, rybářství a myslivost	81 912	122 190	204 103
04.3 Paliva a energetika		6 165	6 165
04.7 Ekonomická oblast ostatní	28 700	0	28 700
05.4 Ochrana přírody	8 906	11 675	20 582
05.6 Ochrana životního prostředí jinde neuvedená	3 546	0	3 546
06.1 Rozvoj bydlení	4 545	0	4 545
07.4 Veřejné zdravotnické služby	238 785	0	238 785
07.6 Zdravotnické služby jinde neuvedené	5 650	0	5 650
08.1 Rekreační a sportovní služby	1 001 884	0	1 001 884
08.2 Kulturní služby	160 473	154	160 627
08.3 Rozhlasové a televizní vysílání a vydavatelské služby	3 561	2 929	6 490
09.1 Primární, sekundární a postsekundární vzdělávání	0	492 632	492 632
09.4 Terciární vzdělávání	0	17 802	17 802
09.5 Vzdělávání nedefinované podle úrovně	11 235	1 051	12 285
09.8 Vzdělávání jinde neuvedené	4 310	0	4 310
10.0 Sociální věci blíže nespecifikované	864 961	0	864 961
10.1 Nemoc a invalidita	17 050	92 544	109 594
10.4 Rodina a děti	206 194	0	206 194
10.5 Nezaměstnanost	0	502 832	502 832
10.7 Sociální pomoc jinde neuvedená	213 530	0	213 530
11.1 Výzkum a vývoj	319	121 618	121 937
12.1 Ostatní dotace	23 920	42 937	66 857
Celkem	2 917 443	1 432 167	4 349 610

Z hlediska financování je nejdůležitějším úkolem Rady vlády pro NNO funkce prostředníka mezi vládou a neziskovým sektorem. Prostřednictvím Rady vlády pro nestátní neziskové organizace rozděluje vláda část financí putujících do vybraných nadací třetího sektoru, a to z Nadačního investičního fondu.⁵⁵ Nadační investiční fond (dále „NIF“) vznikl na základě zákona č. 171/1991 Sb., o působnosti orgánů ČR ve věcech převodu majetku státu na jiné osoby a o Fondu národního majetku ČR, za účelem vytvoření nezávislých nadačních subjektů, které by poskytovaly příspěvky na další aktivity neziskového sektoru.⁵⁶ NIF není určen jen pro podporu nadační činnosti, ale jeho cílem je vytvořit relativně nezávislé nadační

⁵⁴ Srov. Tamtéž.

⁵⁵ Srov. FRIŠTENSKÁ, H. Zdroje financování nestátních neziskových organizací, In *Obecné otázky neziskového sektoru. Sborník vybraných materiálů specializačního kurzu „Řízení neziskových organizací“*, s. 68.

⁵⁶ Srov. HYÁNEK, V., ŠKARABELOVÁ, S., ŘEŽUCHOVÁ, M. *Rozbor financování neziskových organizací z vybraných veřejných rozpočtů: metody, problémy, řešení*, s. 11.

zdroje pro aktivity dalších subjektů neziskového sektoru.⁵⁷ Vláda tedy chtěla vznikem NIF podpořit neziskový sektor a posílit jeho finanční nezávislost na státu. Subjektem, který NIF založil a obhospodařoval, se tedy stal Fond národního majetku ČR. Vláda vyčlenila pro Nadační investiční fond 1% akcií z druhé vlny kupónové privatizace. Akcie začal Fond národního majetku počínaje rokem 1995 prodávat a do konce roku 1998 byla tímto způsobem získána částka 1 606 milionů Kč.⁵⁸ Vláda umožnila svými usneseními z 8. července 1999 a 10. října 2001 dvě etapy rozdělování financí z NIF, díky kterým došlo k vyhlášení výběrových řízení. V první etapě bylo rozděleno 500 mil. Kč mezi 39 nadací. V roce 2001 bylo rozděleno 849, 3 mil. mezi 64 nadací. Tento dar státu neziskovému sektoru je ojedinělý ve střední i východní Evropě.⁵⁹

Zde by se tedy mohlo zdát, že tato forma zásahu státu do fungování neziskového sektoru má pouze pozitivní rozměr a není žádným způsobem napadnutelná. Jak ale uvádí práce „Systémové nástroje podpory neziskových organizací typu *advocacy*, *watch-dog*, *public policy* a *think tank* z veřejných zdrojů se zvláštním důrazem na Nadační investiční fond-NIF“, kterou zpracoval Nezávislý think tank pro občanskou společnost (NETT), původního záměru vytvořit na státu nezávislé zdroje podpory veřejně prospěšných aktivit se zalekli i sami vládní politici – autoři zákona. Důkazem pro to má být, že se pokusili prosadit centralizaci v jediné státem kontrolované instituci a že se celý záměr proměnil v politický boj o peníze s cílem zabránit vzniku příliš silných domácích nadačních subjektů.⁶⁰ NIF byl ustaven, ale ještě několik let trvalo, než parlament rozhodl, jak bude fond využíván. Až po jeho ustavení vláda rozhodla, že je třeba nejprve vytvořit zákon o nadacích. To už se ale psal rok 1995, NIF však existoval již od roku 1991. Postup výběru nadací, které by se mohly ucházet o půl miliardy korun z NIF, byl schválen teprve v květnu roku 1998. Navrhování a odmítání zákonů a nařízení kolem NIF bylo po léta předmětem sporů mezi ČSSD a tehdy vládnoucí ODS v čele s Václavem Klausem. Těmito průtahy ale bohužel neziskový sektor přišel o jednu miliardu korun, o kterou poklesly ceny akcií určených pro NIF v době několikaleté nečinnosti.⁶¹ Podle této práce dokonce „příběh NIF ... dokumentuje dospívání českého občanského sektoru

---

⁵⁷ Srov. FRIŠTENSKÁ, H. Zdroje financování nestátních neziskových organizací, In *Obecné otázky neziskového sektoru. Sborník vybraných materiálů specializačního kurzu „Řízení neziskových organizací“*, s. 68.

⁵⁸ Srov. *Systémové nástroje podpory neziskových organizací typu "advocacy", "watch-dog", "public policy" a "think tank" z veřejných zdrojů se zvláštním důrazem na Nadační investiční fond-NIF* [online].

⁵⁹ Srov. KOTOUŠ, P. *Public relations organizací nestátního neziskového sektoru v České republice*, s. 37-38.

⁶⁰ Srov. *Systémové nástroje podpory neziskových organizací typu "advocacy", "watch-dog", "public policy" a "think tank" z veřejných zdrojů se zvláštním důrazem na Nadační investiční fond-NIF* [online].

⁶¹ Srov. Tamtéž.

a paralelní formování politických a mocenských elit v zemi.⁶² K těmto tvrzením se částečně připojuje i Kačírek: Po rozdělení Československa neměla vláda V. Klause zájem naplňovat rozhodnutí předchozí vlády (ve věci nakládání s majetkem NIF), i když toto bylo vymezeno zákonem č. 171/1991 Sb. Během let 1992-1996 se v této záležitosti téměř nic nedělo. Můžeme pouze polemizovat o tom, zda šlo opravdu o mocenské boje elit, jak uvádí výše zmíněná analýza organizace NETT, či zda se již tehdy Václav Klaus obával ohrožení demokracie ze strany NNO a jejich případného nepřiměřeně velkého vlivu. Až vláda J. Tošovského vyhlásila svým usnesením rozdělení prostředků pro první etapu. Rozdělení první etapy pak realizovala vláda M. Zemana, která později rozhodla i o II. etapě.⁶³

Tehdejší ministr vlády za ČSSD (ministr bez portfeje) Jaroslav Bašta v roce 1999 při zpracovávání návrhu na rozdělení půl miliardy korun nadacím z NIF prohlásil: „Skončila politika zadržování občanského neziskového sektoru charakteristická zejména pro období let 1992 až 1996.“⁶⁴ Tato slova by potvrzovala, že ODS vedená V. Klausem se možná této otázce během své vlády záměrně vyhýbala. Na druhou stranu je třeba tato slova vnímat jako projev opozičního politika. O přístupu vlády V. Klause k neziskovému sektoru se vyjadřují i autoři Frič a Šilhanová ve své společné práci, podle které vlády V. Klause neprojevily zájem o decentralizaci státního systému financování neziskového sektoru, ani o morální podporu neziskových organizací v očích veřejnosti. V období probíhající společenské transformace bylo, podle těchto autorů, pro pravicové vlády v jejich pojetí prioritním úkolem provést ekonomickou transformaci a z tohoto důvodu přisoudily neziskovému sektoru periferní roli. Šilhanová a Frič ale upozorňují, že tyto vlády nedocenily možnost neziskového sektoru podpořit transformační procesy. Již tehdy Václav Klaus veřejně vyjadřoval své obavy vůči fungování neziskového sektoru – z toho, aby daňové úlevy pro NNO nebyly příčinou ekonomických potíží země nebo nespravedlnosti vůči některým občanům.⁶⁵

---

⁶² Tamtéž.

⁶³ Srov. KAČÍREK, M. Právní rámeček občanského sektoru, In *Občanský sektor. Studie a souvislosti. Sborník textů*, s. 167-168.

⁶⁴ Srov. *Systémové nástroje podpory neziskových organizací typu "advocacy", "watch-dog", "public policy" a "think tank" z veřejných zdrojů se zvláštním důrazem na Nadační investiční fond-NIF* [online].

⁶⁵ Srov. FRIČ, P., ŠILHÁNOVÁ, H. Neziskový sektor v ČR-shrnutí. In FRIČ, P., GOULLI, R. *Neziskový sektor v České republice*, s. 23.

3 Vliv nevládních neziskových organizací na fungování státu

Ve třetí kapitole se dostáváme k jádru toho, co Václav Klaus označil pojmem NGOismus, tedy k údajným možnostem a ambicím neziskového sektoru a jeho segmentů ovlivňovat politiku a potažmo stát. Jelikož Klaus pojem použil pejorativně, měl pravděpodobně na mysli neziskové organizace, prostřednictvím nichž jejich členové a představitelé upřednostňují vlastní egoistické mocenské zájmy, případně se jako organizace snaží nelegitimními prostředky získat výhody a lepší možnosti pro ně samé či pro své příznivce nebo klienty. V souvislosti s tím hovořil i o nebezpečí pro demokracii a dokonce ohrožení demokracie ze strany takových organizací. Jaké jsou možnosti ovlivňování politiky a státu neziskovým sektorem se pokusíme zkoumat v druhé podkapitole.

Jelikož na neziskový sektor a jeho fungování vůbec se úzce váže pojem občanská společnost a především obsah tohoto pojmu a to, jak jej různí odborníci vysvětlují, zahrnuli jsme do kapitoly o ovlivňování státu i podkapitolu podrobněji se jím zabývající. Neziskový sektor z občanské společnosti přímo vyrůstá a nemůže bez ní fakticky existovat. Definicemi občanské společnosti se zabývají politici i filosofové, sociologové a další vzdělanci už mnohá desetiletí, a není tak ničím novým. Těmito staršími definicemi a jejich vývojem se nebudeme v práci blíže zabývat, neboť by dalece přesahovaly její rozsah. Diskuse o tomto pojmu a jeho možných pojetích se ale rozpoutala právě v souvislosti s Klausovým vyřčením slov *NGOismus*, *humanrightismus* a *enviromentalismus* a pohledu na ně jako na pejorativní označení oblastí fungování neziskového sektoru a tím i občanské společnosti.

3.1 Občanská společnost a postdemokracie

Idea občanské společnosti se historicky rodila v opozici proti despotům a výsadám. To vyústilo v přesvědčení, že vláda zákona musí platit stejným způsobem pro všechny a osobní moc musí být nahrazena občanským principem. Na této zásadě stavíme i demokracii a s ní související další zásadu, že společnost je před vládou.⁶⁶ S tím souvisí dnes běžné pojetí

---

⁶⁶ Srov. HAVELKOVÁ, H. Co je občanská společnost a co ji ohrožuje. *Lidská práva* [online].

občanské společnosti jako společnosti založené na občanském principu. Umožňuje lidem svobodně se sdružovat, utvářet rozmanité více či méně formalizované organizace různého typu a zaměření činnosti. Prostřednictvím těchto organizací se lidé mohou podílet na řešení jednotlivých osobních, skupinových nebo společenských problémů. Tato přímá účast lidí na řešení různých otázek dotýkajících se způsobu jejich života posiluje jejich vědomí odpovědnosti za sebe i své okolí, pocit sounáležitosti s komunitou a oblastí, což významně přispívá k rozvoji demokracie. Rozvoj demokratických hodnot je tak úzce spjat se vznikem a dalším rozvojem občanské společnosti.⁶⁷ Zde je naznačena myšlenka přirozeného společenství, tedy přirozené vazby mezi lidmi. Ta se úzce vztahuje k občanské společnosti, která se nemá týkat jen vztahů mezi společnostmi a státem, ale i vztahů uvnitř společnosti. Občanská společnost tedy má klást důraz na komunikaci mezi jejími členy.⁶⁸ V demokratické společnosti se považuje za samozřejmé a přirozené, že právo sdružovat se a vytvářet příslušné organizace umožňuje formování takových organizací, které si navzájem konkurují. V tomto smyslu hrají organizace třetího sektoru důležitou roli v tom, že podporují různorodost, rozmanitost a rozvoj odlišných názorů a stanovisek. Tato pestrost a různorodost je charakteristickým rysem demokratického způsobu života společnosti. Zároveň tyto organizace představují ve společnosti mechanismus fungující jako včasné varování všude tam, kde jsou ohroženy základní demokratické principy.⁶⁹ Takovéto názory na třetí sektor a občanskou společnost má většina intelektuálů současnosti. Vzhledem k relevantnosti diskuse o tomto pojmosloví pro témata naší práce musíme nutně prezentovat i názory těch, kteří mají názor opačný a jejichž stanoviska se objevila díky diskusi vypuknuvší nad Klausovými výroky.

Václav Klaus na zasedání Rady Evropy ve Varšavě doslova řekl: „Post-demokracii chápu jako potlačení demokracie v důsledku pokusů různorodých sil, struktur a skupin uvnitř státu – bez demokratického mandátu – přímo určovat (nebo alespoň zásadně ovlivňovat) různé klíčové oblasti veřejného života dotýkající se občanů. Mám na mysli různé projevy NGOismu, politické korektnosti, umělého multikulturalismu, radikálního humanrightismu, agresivního ekologismu, atd. Aktivita organizací vytvořených na těchto základech představují nové formy ohrožení lidské svobody, kterou zejména my, kteří jsme prožili komunismus, bereme velmi vážně.“⁷⁰ Tato slova byla mnohými napadnuta a rozpoutala diskusi o demokra-

---

⁶⁷ Srov. DUBEN, R. *Neziskové organizace, část I.: Charakteristika, poslání a řízení*, s. 83-84.

⁶⁸ Srov. HAVELKOVÁ, H. Co je občanská společnost a co ji ohrožuje. *Lidská práva* [online].

⁶⁹ Srov. DUBEN, R. *Ekonomie veřejného sektoru*, s. 247.

⁷⁰ KLAUS, V. Na okraj varšavského summitu Rady Evropy: Rodí se pro Radu Evropy nový úkol? In *Post-demokracie - hrozba, nebo naděje? Sborník textů*, s. 66.

cii a občanské společnosti stejně jako o organizacích třetího sektoru, jež jsou obecně považovány za jeden ze znaků demokratické společnosti, jak jsme uvedli výše. Diskuse směřovaly ke snaze odhalit, zda jsou pro životaschopnost demokracie a její dobré fungování důležitější politické strany, nebo mimopolitické organizace. Tento problém by ostatně bylo možné označit za jednu z nejzásadnějších a nejaktuálnějších otázek občanské společnosti.⁷¹

Po rozličných článcích, kritikách a úvahách, které se objevily v médiích, vznikl sborník, který shromáždil texty ze semináře „Postdemokracie-hrozba nebo naděje?“. Seminář pořádalo v červenci roku 2005 Centrum pro ekonomiku a politiku, tedy sdružení založené Václavem Klausem. To vydalo k semináři i stejnojmenný sborník. Václav Klaus k němu napsal předmluvu a kniha obsahuje jeho texty včetně varšavského projevu. Sborník si klade za cíl zabývat se aktuálním tématem a pokusit se vyjasnit nedorozumění, která kolem pojmů postdemokracie a NGOismus vznikají. V předmluvě Klaus napsal: „Korporativistické tendence, snahy některých jednotlivců či skupin doplnit či nahradit demokracii různými formami zapojení vybraných sdružení či svazů do výkonu státní moci, se vynořují opakovaně, a to u nás i v zahraničí. Dříve se pro takovou alternativní formu vlády používal termín korporativismus, dnes se často hovoří o postdemokracii či NGO-ismu.“⁷² Dále podotýká, že debata o NGOismu byla vyvolána „podrážděnou reakcí některých levicových intelektuálů“⁷³ na jeho projev na zasedání Rady Evropy. Klaus tedy chápe pojem NGOismus jako do jisté míry synonymní s pojmem postdemokracie.

Postdemokracií podle jednoho z příspěvů zmíněného sborníku, Ladislava Jakla z Prezidentské kanceláře, lze rozumět to, co podle jejích stoupců mělo překonat demokracii, a to v její funkci nástroje kolektivního rozhodování, moci a násilím vynucených rozhodnutí. Autor předkládá tezi, že postdemokracie vznikla na základě frustrace z demokracie. Příčinou této frustrace je podle něj subjektivní pocit některých jedinců nebo skupin, že v demokratické soutěži priorit či zájmů se neprosazují ty, které by byly podle jejich představ. Tito lidé nevidí příčinu frustrace ve svých nepřiměřených nárocích, ale v společnosti, kterou pak chtějí měnit, a proto si hledají nástroje k prosazení svých zájmů a priorit. Projevy postdemokracie mohou zahrnovat poměrně širokou škálu činností. Otevřenou otázkou zůstává, jestli jedním z takových projevů je i teror. Bylo by ale omylem sem zahrnovat spontánní aktivity lidí, které

---

⁷¹ Srov. HAVELKOVÁ, H. Co je občanská společnost a co ji ohrožuje. *Lidská práva* [online].

⁷² Srov. KLAUS, V. Předmluva. In *Postdemokracie-hrozba, nebo naděje? Sborník textů*, s. 7.

⁷³ Tamtéž.

vedou k organizačním činnostem uspokojujícím potřeby a prosazujícím cíle jejich členů, když tyto cíle jistá skupina považuje za prioritu v rámci celé společnosti.⁷⁴

Vlivem vystoupení řady intelektuálů začala být občanská společnost vnímána jako něco, co na rozdíl od politiky nerezignuje na veřejnou morálku a co je autenticky vrostlé do společnosti.⁷⁵ V jiném sborníku prací, který vyšel o několik let dříve, však autor jednoho z příspěvků upozorňuje, že na občanskou společnost nelze nahlížet vždy jen pozitivně. Představa, že občanská společnost je jen sféra spontánních aktivit, kdy vystupuje mravní dobro, je podle něj mylná. Je nutné totiž uvážit, že ve společnosti může spontánně vyvstat například skinheadské hnutí.⁷⁶ Výše uvedená kritika tak navazuje na chápání občanské společnosti jako společnosti překonávající nedostatky demokracie, tj. společnosti, jež je totožná s představou postdemokratického vládnutí.

Varovná slova o postdemocii tedy podle Jakla nejsou namířena proti všeobecně prospěšným aktivitám obyvatel, ale na ideologii, podle které je potřeba principy demokracie nahrazovat jinými a ve které se nestátní organizace stávají nelegitimními mocenskými nástroji k prosazení určitých zájmů.⁷⁷ Problematická jsou pak pravidla, která těmto subjektům věnují část moci. Jakl dále upozorňuje na to, že tato pravidla jsou produktem postdemokratické ideologie, jejíž osou je pojem občanská společnost. Občanská společnost totiž není identitou člověka, ale je zúženým pohledem na člověka jako na občana. Nepostihuje tedy všechny role člověka, které naplňují jeho život, a proto nemůže být zastřešujícím termínem pro celé lidské společenství, ale pouze pro definovaný typ aktivit. Pokud bychom totiž připustili, že ve všech svých rolích je člověk občanem, splnili bychom definici totalitní společnosti.⁷⁸

Obdobný názor vyjadřuje i Stalker, že „ačkoliv NGOs jsou ve skutečnosti pouze špičkou ledovce občanské společnosti, velice často bývají ztotožňovány s celou občanskou společností.“⁷⁹ Pohled ještě z jiného úhlu v reakci na Stalkera nabízí Brokl, který uznává, že většina zahraničních autorů sice ve svých pracích zdůrazňuje, že tyto NGOs nepředstavují

---

⁷⁴ Srov. JAKL, L. Postdemokracie zavládne, až zemře demokracie. In *Postdemokracie-hrozba, nebo naděje? Sborník textů*, s. 12-13.

⁷⁵ Srov. HLOUŠEK, V. Postdemokracie, občanská společnost a autonomie politiky. In *Postdemokracie-hrozba nebo naděje? Sborník textů*, s. 30.

⁷⁶ Srov. ZNOJ, M. Občanská společnost ve dvojím podání. In *Občanská společnost deset let poté-reflexe a výhledy. Sborník textů*, s. 18.

⁷⁷ Srov. JAKL, L. Postdemokracie zavládne, až zemře demokracie. In *Postdemokracie-hrozba, nebo naděje? Sborník textů*, s. 13.

⁷⁸ Srov. Tamtéž, s. 15-16.

⁷⁹ STALKER, P. Civil Societies. In de ALCANTRA, S. H. *Visible Hands: Taking Responsibility for Social Development. Report for Geneva 2000*, s. 93.

celou občanskou společností, ale že nemají potřebu rozlišovat občanskou společnost a NGOs ve středoevropském kontextu. Středoevropané podle tohoto autora vidí tradičně občanskou společnost jako část spektra zájmů místní politiky v horizontální linii, zatímco NGOs podle něj chápou jako třetí sektor, do kterého ale ve skutečnosti nepočítají místně politickou občanskou společnost. V návaznosti na to upozorňuje, že NGOs mají být na rozdíl od občanské společnosti mimopolitické. Svými funkcemi a původem se pak od občanské společnosti liší.⁸⁰

3.2 Prosazování zájmů: lobbying

Zásadním zlomem v pojetí občanské společnosti tak, jak ji chápeme a známe dnes, byla změna politických poměrů v tehdejší Československu v roce 1989. Po prvních svobodných volbách se v ČR ujala vlády skupina nových politiků, kteří se politicky vyprofilovali hlavně svým působením v disentu a Občanském fóru. Podle Friče byl jejich vztah k občanským iniciativám a organizacím, které podporovaly a formálně zastřešovaly aktivity občanů, automaticky kladný, protože oni sami z tohoto prostředí vzešli.⁸¹

V letech 1990-1992, kdy byla tato vláda v čele s Petrem Pithartem u moci, byla započata příprava zákonů upravujících činnost jednotlivých typů organizací neziskového sektoru. Bylo zavedeno grantové financování projektů neziskových organizací a iniciován proces vytvoření Nadačního investičního fondu. Podle Friče v této době převládal kladný postoj vlády k neziskovému sektoru. Vláda totiž chápala NNO jako součást demokratizačního procesu, proto jej otevřeně podporovala. Z hlediska veřejné politiky docházelo k zakládání nových institucí a vznikaly nové koncepce ve všech jejích oblastech. Vláda proto podporovala příliv nových odborníků do státní správy, z nichž mnozí pocházeli z oblasti neziskového sektoru. Jak ale Frič dále uvádí, mnoho z těchto lidí mělo užší vztahy s politiky, jelikož často vystupovali ze stejného prostředí. To podle něj způsobilo, že odborníci z řad neziskových organizací měli možnost zasahovat do procesu veřejné politiky a měli na tuto sféru vliv.⁸²

---

⁸⁰ Srov. BROKL, L. Občanská společnost a stát: Řešíme v naší debatě podstatné problémy? In *Postdemokracie-hrozba, nebo naděje? Sborník textů*, s. 54.

⁸¹ Srov. FRIČ, P. Společensko politický kontext aktuálního vývoje neziskového sektoru v ČR. In FRIČ, P., GOULLI, R. *Neziskový sektor v České republice*, s. 84-85.

⁸² Srov. FRIČ, P. Společensko politický kontext aktuálního vývoje neziskového sektoru v ČR. In FRIČ, P., GOULLI, R. *Neziskový sektor v České republice*, s. 84-85.

Po parlamentních volbách v roce 1992 se do čela vlády postavil Václav Klaus a období otevřenosti vlády vůči NNO bylo podle Friče vystřídáno obdobím rezervovaného odstupu. Na podporu této své teorie přikládá Frič údaje z Institutu sociologických studií, který na konci roku 1997, kdy Klausova druhá vláda odstupovala, provedl výzkum mezi představiteli neziskových organizací. Jeho cílem bylo zjistit, jaký názor mají NO na přístup Klausovy vlády k jejich sektoru. Více jak 38% tázaných odpovědělo, že přístup vlády k NNO hodnotí jako spíše špatný a 15% jako velmi špatný. Podle stejného výzkumu neziskovému sektoru nejvíce vadilo, že vláda nepřipravila legislativu, která by umožnila vyšší daňové zvýhodnění dárců. Jak uvádí Frič, představitelé NNO argumentovali tím, že bez daňového zvýhodnění nemají dárci zájem přispívat do oblasti NNO a to zapříčiňuje vyšší míru finanční závislosti segmentů třetího sektoru na státu.⁸³ Naproti tomu Šilhánová poznamenává, že ekonomická podpora NO ze strany státu byla v první polovině devadesátých let podstatně navýšena. Nezvyšovala se ale úměrně k nárůstu počtu NO a objemu služeb, které poskytují.⁸⁴

Politici vládní koalice v době předsednictví V. Klause podle Friče často poukazovali na stinné stránky neziskových organizací. Dále uvádí, že uplatňovali rozdělení na organizace, které „pracují pro věc“ (tzn. na takové, které vznikly z reálné potřeby) a „bojují za sebe“ (tzn. vytvořené uměle, pro potřeby svých funkcionářů). Ve vedení neziskových organizací, které „bojují za sebe“, se podle jejich názoru objevují lidé, kteří chtějí ovlivňovat politiku a získat přístup k lukrativním zakázkám.⁸⁵ Tato Fričova tvrzení potvrzuje Žák, když cituje Klausův článek „Snahy o hledání třetí cesty nekončí“ (Lidové noviny č. 55/1994). Uvádí, že v něm Klaus vyjádřil obavu, že aktivity organizací „bojujících za sebe“ mohou směřovat k lobbismu a kolektivismu a ukrývat se pod hesly celospolečenského zájmu a altruismu, a pro své zájmy se mohou snažit vynutit si rentu od zákonodárců.⁸⁶ V takto nastíněném Klausově prohlášení vidíme již to, co později označil za NGOismus a co definoval v podstatě stejnými slovy ve svém varšavském projevu.

Jak již bylo uvedeno, tento pojem NGOismus byl do České republiky zaveden Václavem Klausem jako pejorativní. Klaus se odvolal na amerického politologa J. Fonteho s tím, že

---

⁸³ Srov. Tamtéž, s. 86.

⁸⁴ Srov. ŠILHÁNOVÁ, H. *Základní informace o neziskovém sektoru v ČR*, s. 32.

⁸⁵ Srov. FRÍČ, P. Společensko politický kontext aktuálního vývoje neziskového sektoru v ČR. In FRÍČ, P., GOULLI, R. *Neziskový sektor v České republice*, s. 60.

⁸⁶ Srov. ŽÁK, V. Kritika Havlova i Klausova konceptu demokracie: V jaké společnosti budeme žít? *Britské listy* [online].

NGOismus je anglický společenskovední termín.⁸⁷ Podle Fonteho jsou NGO „ve své podstatě nikým nezvolenými nátlakovými skupinami zodpovídajícími se pouze samy sobě“, které si navíc „nárokují, že mluví za celé lidstvo, podobně jako si jiní v minulosti osobovali mluvit za dělníky či za lid“.⁸⁸ Klaus pro vysvětlení toho, proč NGOismus vidí jako velmi aktuální téma v České republice, uvádí příklad takového jednání, a to (ač nešlo o nevládní organizaci) „akční výbor“, který se zabarikádoval ve velínu České televize a jednal bez ohledu na jakákoliv obecně závazná „pravidla hry“.⁸⁹ Je ale důležité si uvědomit, že postoj Václava Klause a dalších autorů, kteří s ním souhlasí, nelze spatřovat pouze v tom, že by byli zaujatí proti NNO, nýbrž musíme na tento postoj nahlížet v širším ideovém kontextu neoliberalismu, jehož jsou stoupci. Tento kontext by jistě zasloužil hlubší analýzu, pro kterou zde však nemáme dostatek prostoru.

Neoliberalismus můžeme stručně definovat jako myšlenkový proud, který klade důraz na individuální svobodu člověka. Ortodoxní neoliberalismus dokonce může vést až k zpochybnování statusu lidských společenství a k popírání jiných než egoistických pohnutek lidského sdružování. K tomu uvádí ve své práci Potůček, že neoliberalismus svým jednostranným preferováním tržních vztahů ohrožuje předpoklady dlouhodobého stabilního fungování státu, tedy nezastupitelnou roli státu a občanské společnosti v udržování a posilování sociální soudržnosti.⁹⁰

Na druhou stranu můžeme uvést tvrzení, jež ve výše zmiňovaném sborníku „Postdemokracie-hrozba, nebo naděje?“ v duchu liberalismu uvádí Jakl, když ve svém příspěvku nesouhlasně reaguje na fakt, že některé neziskové organizace se domáhají státních dotací a někteří stoupci reagují na nedostatek těchto financí slovy, že je omezována občanská společnost. Toto jsou podle Jakla znaky postdemokracie a snahy představitelů NNO ovlivňovat veřejnou politiku.⁹¹ Zde píše: „Prosakuje-li erár mimo demokratickou kontrolu a zároveň si nechává možnost zasahovat do života lidí, pak musím opakovat, že jde o ještě mnohem větší nebezpečí než rozpínání státu. Já nechci, aby někdo dělal něco za stát. Chci,

---

⁸⁷ Srov. KLAUS, V. NGO-ismus, nikoli jednotlivé nevládní organizace, považují za nebezpečí pro naši svobodu. In *Postdemokracie-hrozba, nebo naděje? Sborník textů*, s. 78.

⁸⁸ FONTE, J. Democracy's Trojan horse. *The National Interest*, 2004, č. 76, str. 18 a 125.

⁸⁹ Srov. KLAUS, V. NGO-ismus, nikoli jednotlivé nevládní organizace, považují za nebezpečí pro naši svobodu. In *Postdemokracie-hrozba, nebo naděje? Sborník textů*, s. 80.

⁹⁰ Srov. POTŮČEK, M. Trh, stát a občanský sektor jako regulátory společenského vývoje [online].

⁹¹ Srov. JAKL, L. Postdemokracie zavládne, až zemře demokracie. In *Postdemokracie-hrozba, nebo naděje? Sborník textů*, s. 17.

aby toho stát dělal co nejméně, ale aby to málo skutečně dělal jen on sám.⁹² Tato slova jsou přesným vyjádřením liberalismu, který se brání rozšiřování pravomocí státu tam, kde společnost dokáže fungovat sama. Prioritou liberálního státu je ekonomika, ale i do té chce zasahovat co nejméně.

Kritici zasahování NNO do politiky tedy nepopírají důležitost existence třetího sektoru, ale trvají na tom, aby aktivity tohoto typu zůstaly mimo politiku. Jiní autoři se ale naopak domnívají, že třetí sektor má mít zprostředkující funkci mezi občanem (společností) a státem. V tomto pojetí se NNO dívají na kořeny problémů ve společnosti a nutí upozorněním na ně politiky k jejich odpovědnému odstraňování.⁹³ Podle Jakla jsou ale slova o „prostoru mezi občanem a státem“ klasickým projevem postdemokracie. Její stoupenci podle něj „vidí stát jako monstrum, které je třeba nějak obcházet, nahrazovat, překonávat jiným modelem kolektivního rozhodování-postdemokracií.“⁹⁴ Proto chtějí podle něj obhájci postdemokracie vytvářet paralelní struktury, nahrazující demokracii přebíráním přímého podílu na rozhodování. Tím ale oddělují občana od státu a upírají a omezují jeho možnosti prověřovat jej. Činí občana závislým na nich samých.⁹⁵ Naopak Tutter se domnívá, že autoři typu Jakla chybně chápou smysl fungování nevládních organizací. Ty podle Tuttera nepřeformulovávají přání občanů, ale pouze je zesilují. Lidé se totiž sdružují v organizacích mimo jiné také proto, aby jejich hlas měl větší váhu. Třetí sektor dává občanovi svobodu, aby v případě, že se bude chtít vyjádřit k věcem veřejným a bude chtít, aby tento jeho hlas měl větší sílu, nemusel nutně vstupovat do politické strany.⁹⁶ Svoboda sdružování je zpětnou vazbou a prověřujícím prvkem principu demokracie ve společnosti. Jde o protiváhu proti možnému zneužívání státní moci. Sdružování občanů ze účelem vykonávání veřejně prospěšných aktivit je formou jejich účasti na politické moci a formou prosazování a projevování veřejného zájmu všude tam, kde by se mělo uplatňovat kolektivní rozhodování.⁹⁷

Přímo ovlivňováním veřejné politiky se zabývalo ve svých pracích podrobněji několik autorů. Podle většiny z nich je současným největším fenoménem NNO tzv. *síťování* (angl.

---

⁹² Tamtéž, s. 19.

⁹³ Srov. TUTTER, J. Hrozbou pro demokracii je velký byznys a politici. In *Postdemokracie - hrozba, nebo naděje? Sborník textů*, s. 38.

⁹⁴ JAKL, L. Postdemokracie zavládne, až zemře demokracie. In *Postdemokracie - hrozba, nebo naděje? Sborník textů*, s. 18.

⁹⁵ Srov. Tamtéž.

⁹⁶ Srov. TUTTER, J. Hrozbou pro demokracii je velký byznys a politici. In *Postdemokracie - hrozba, nebo naděje? Sborník textů*, s. 39, 41.

⁹⁷ Srov. DUBEN, R. *Neziskové organizace, část I.: Charakteristika, poslání a řízení*, s. 97.

networking). Tento pojem vysvětluje Kadlecová jako dlouhodobější spolupráci neziskových organizací, které ale zůstávají na sobě navzájem nezávislé. Tato spolupráce je určitým způsobem formalizovaná: existuje společný závazný dokument, který stanovuje pravidla spolupráce. Důvodem vzniku a pojitkem spolupráce členů oborové sítě je společný předmět zájmu v oboru činnosti, ve kterém působí. Tato síť pak působí zpravidla celostátně, pouze ojediněle se specializuje na určitý region.⁹⁸ V ČR funguje podle Pospíšilové v současnosti asi osmdesát sítí na regionálním nebo oborovém základu, přičemž nejvíce z nich působí v sociálních službách a kultuře.⁹⁹ Většina odborníků, kteří se neziskovým sektorem a novým fenoménem síťování zabývají, se domnívá, že hlavní funkcí tohoto propojování je ovlivňování veřejné politiky neboli lobbying. Síťování neziskových organizací lze také vnímat jako odpověď na globalizaci. Zasíťované organizace mohou totiž v globalizované společnosti hrát roli zprostředkovatele mezi veřejnou správou a občany.¹⁰⁰

Ovlivňování veřejné politiky znamená tlak na prosazení určitých změn či zabránění určitým změnám. Někteří autoři to ztotožňují s lobbingem. Například Frič však chápe ovlivňování veřejné politiky jako širší pojem a lobbování pak definuje jako snahu o dosažení legislativních změn, konstruktivní kritiku a navržení změn a dále jako verbální výměnu informací.¹⁰¹ Za zásadní znak lobbingu je často považována odbornost: lobbing (angl. lobbying) je specializovanou a odbornou reprezentací prostřednictvím široké škály prostředků, které v zásadě vylučují korupční výměnu služeb. Jako reprezentant partikulárních zájmů lobbista dodává informace a technicko-odborné expertízy, které mohou být užitečné a někdy rozhodující při definování legislativní a správní regulace.¹⁰² Lobbing je souhrnem různých činností. Patří sem vytvoření atmosféry nebo kontaktu trvalejšího charakteru s politikem, monitoring dané problematiky, komunikace s politiky, advokační činnost (prosazování informací, idejí a zájmů; angl. advocacy) a ovlivňování, užití nátlaku a budování koalic. Monitoring se netýká pouze dokumentů, ale také například osob. Pro advokační činnost a samotné ovlivňování jsou někdy využíváni profesionální lobbisté. Neziskové organizace ale lobbují převážně prostřednictvím sítí, do kterých jsou zapojeny.¹⁰³

---

⁹⁸ Srov. KADLECOVÁ, M. *Ovlivňování veřejné politiky sítěmi neziskových organizací* [online].

⁹⁹ Srov. POSPÍŠILOVÁ, T. *Oborové zastřešující organizace v občanském sektoru ČR 2005. Zpráva z výzkumu* [online].

¹⁰⁰ Srov. KADLECOVÁ, M. *Ovlivňování veřejné politiky sítěmi neziskových organizací* [online].

¹⁰¹ Srov. FRIČ, P. *Neziskové organizace a ovlivňování veřejné politiky*, s. 21.

¹⁰² Srov. GAJDOŠ, M. *Lobbing neziskových organizací v Evropské unii*, s. 14.

¹⁰³ Srov. Tamtéž, s. 34.

Existuje několik způsobů, jakými mohou neziskové nevládní organizace ovlivňovat veřejnou politiku. Frič upozorňuje na to, že při tom hrají důležitou roli osobní kontakty. "Osobní kontakty se ukázaly jako jedna z rozhodujících podmínek fungování kooperativního modelu ovlivňování veřejné politiky." Jedním ze způsobů ovlivňování veřejné politiky je vedle lobbingu práce v komisích, pracovních skupinách, poradních orgánech a výborech, případně připomínkování koncepcí, návrhů atd. Dalším způsobem ovlivňování veřejné politiky je mobilizace veřejnosti. Nejradikálnější cestou může být podání žaloby, čehož ale využívají podle Friče převážně ekologické neziskové organizace. Úspěšnost neziskových organizací ovlivňovat veřejnou politiku státu podle něj závisí právě na tom, zda jsou organizace schopné se sdružovat do sítí.¹⁰⁴ Pospíšilová dále uvádí, že funkce lobbingu a aktivního zastupování zájmu vůči veřejné správě i jiným aktérům sice není vykonávána všemi sítěmi, ale některé sítě už vznikají právě s tímto cílem.¹⁰⁵

---

¹⁰⁴ Srov. FRÍČ, P. *Neziskové organizace a ovlivňování veřejné politiky*, s. 71, 79.

¹⁰⁵ Srov. POSPÍŠILOVÁ, T. *Oborové zastřešující organizace v občanském sektoru ČR 2005. Zpráva z výzkumu* [online].

Závěr

V úvodu této práce jsem si vytyčila její cíle a oblasti, kterými se chci zabývat. V tomto závěru bych ráda zrekapitulovala hlavní úkoly, které jsem si na začátku práce uložila a rovněž bych se ráda pokusila zhodnotit, do jaké míry se mi podařilo je splnit, k jakým dílčím závěrům jsem v průběhu práce došla.

Úkolem první kapitoly bylo co nejpřesněji vymezit pojmy, které definují neziskový sektor. V průběhu přípravy této části práce se ale ukázalo, že definice těchto pojmů nejsou zcela jednoznačné a že různí autoři je mohou chápat odlišně. V pojmosloví se tedy vyskytovala řada nuancí, které vycházejí z názorových postojů jednotlivých odborníků. Značnou část nepřesného výkladu, jak jsem zjistila, tvoří také termíny přeložené původně z angličtiny, u kterých byl opomenut specifický společensko-politický a legislativní kontext, ve kterém jsou používány. Takové pojmy nelze doslovně aplikovat ve středoevropských podmínkách. Z těchto chyb totiž později plynou nejasnosti a další omyly v chápání a užívání těchto pojmů. Přesto jsem se pokusila tyto teze sjednotit tak, aby první kapitola poskytla co nejužitečnějšími, nejjasnějšími a nejobjektivnějšími definicemi těchto pojmů pevný základ, na němž by bylo možné postavit kapitoly následující. Tato terminologie pak úzce souvisí s původem slova NGOismus, jak jsem v první kapitole ukázala.

Druhá kapitola si kladla za cíl zmapovat možnosti ovlivňování neziskového sektoru státem, a to z hlediska legislativy a financování. Během zpracovávání těchto podkapitol se otevíralo mnoho dalších témat a možných diskusí nad nimi. Těmto novým tématům jsem se ale nemohla blíže věnovat, neboť překračovaly rámec práce. Zmapovala jsem tak základní legislativu týkající se třetího sektoru. Jistě by ale bylo přínosné blíže prozkoumat vývoj této legislativy, která je úzce spojena s politickým a společenským vývojem českého státu v novodobých dějinách. Na tomto poli se totiž setkáváme s mnoha zcela odlišnými názory odborníků, kteří se tématem neziskového sektoru zabývají. Stejně tak nejednotné jsou názory politiků, kteří se na tvorbě této legislativy podíleli. Průběh a okolnosti tvorby legislativy týkající se neziskového sektoru by podle mého soudu mohly být samostatným tématem jiné práce.

Rovněž téma financování je velmi široké a pokud bych se jím chtěla zabývat hlouběji, dalece by překračovalo možnosti této práce. Z hlediska financování neziskového sektoru státem, kterým jsem se v práci zabývala, by bylo velmi zajímavé dále zkoumat např. změny výše toku peněz do třetího sektoru v různých obdobích v závislosti na vládě (případně na

názorové platformě vládnoucí koalice). Toto téma by pak bylo možné podrobit výzkumu. Stejně tak by bylo možné zpracovat téma množství přerozdělených financí, které plynuly v průběhu let do různých oblastí působení neziskového sektoru, a to v návaznosti na teze některých autorů, kteří se domnívají, že některé oblasti jsou vládou nespravedlivě zvýhodňovány na úkor jiných.

Třetí kapitola měla za cíl ukázat možnosti ovlivňování státu neziskovým sektorem. Jelikož třetí sektor úzce souvisí s pojmem občanské společnosti, začlenila jsem do práce podkapitulu, která se diskutuje nad tímto pojmem zabývá. Diskuse vycházela především z článků a prací, které publikovali různí autoři v reakci na Klausův projev o postdemokracii, ve kterém se právě zmínil o NGOismu jako o hrozbě pro demokracii. I zde se ukázalo, že v chápání pojmu občanské společnosti a tím i funkce třetího sektoru v ní panují velmi odlišné názory, které jsou často ovlivněny politickým zaměřením jednotlivých autorů nebo jejich (ne)angažovaností v oblasti neziskového sektoru. Zároveň hraje roli například i to, v jaké oblasti neziskového sektoru autor působí, jelikož, jak jsem zmínila výše, některé oblasti jsou státem podporovány více a jiné méně. Zajímavé by bylo provést výzkum, na jehož základě by bylo možné vytvořit práci zabývající se konkretizací těchto přístupů k (ne)důležitosti jednotlivých oblastí a jejich podpory případně znevýhodňování.

Na podkapitulu o občanské společnosti a postdemokracii jsem v rámci tématu ovlivňování státu ze strany neziskového sektoru logicky navázala možnostmi ovlivňování veřejné politiky a lobbingu. Oběma těmito tématům jsem se žet mohla, vzhledem k danému rozsahu práce, věnovat pouze v povrchnější rovině. Jak jsem zjistila z množství existujících zdrojů, vydalo by toto téma jistě na samostatnou analýzu. V celé třetí kapitole byla nejvíce problematická práce se zdroji, které je nutno - vzhledem k tomu, že často nejsou dostatečně objektivní - velmi pečlivě třídit. Téma lobbing mne dovedlo až k termínu síťování (networking), který je v ČR poměrně novým, ale v dané oblasti velmi aktuálním tématem. K definici tohoto termínu již byly napsány samostatné práce, ze kterých jsem čerpala i já. Toto téma je ale stále předmětem zkoumání mnoha odborníků na prosazování zájmů v kontextu neziskového sektoru.

Jak jsem v tomto závěru ukázala, téma NGOismu se všemi svými souvislostmi, by bylo možné analyzovat dále, a to mnohem hlouběji - s větším důrazem na specifický historický, společenský a politický vývoj střední Evropy a zvláště pak České republiky. Takové hluboké zkoumání by ale bylo vhodným tématem pro diplomovou, případně disertační práci, která by zároveň byla první k danému tématu – alespoň v ČR. NGOismus a postdemokracie tedy zůstávají dále otevřenými tématy, která teprve čekají na svá další zpracování.

Seznam použitých zdrojů

- BAČUVČÍK, R. K terminologii neziskového sektoru. In *Definice neziskového sektoru. Sborník příspěvků z internetové diskuse CVNS*. Brno: Centrum pro výzkum neziskového sektoru, 2005, s. 39-44. ISBN 80-239-4057-0.
- BROKL, L. Občanská společnost a stát: Řešíme v naší debatě podstatné problémy? In *Postdemokracie-hrozba, nebo naděje? Sborník textů*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006, s. 47-59. ISBN 80-86547-48-5.
- DEVEROVÁ, L., PAJAS, P. Právní základy fungování neziskového sektoru v ČR. In FRIČ, P., GOULLI, R. *Neziskový sektor v České republice*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001, s. 59-72. ISBN 80-86432-04-1.
- DOHNALOVÁ, M. Sociální investování v občanském sektoru. In *Lidský kapitál a investice do vzdělání. Sborník konference Lidský kapitál a investice do vzdělání*. Praha: Eupress, Vysoká škola finanční a správní, o. p. s., 2004, s. 112-119. ISBN 80-86754-28-6.
- DUBEN, R. *Ekonomie veřejného sektoru*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2000. ISBN 80-245-0049-3.
- DUBEN, R. *Neziskové organizace, část I.: Charakteristika, poslání a řízení*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta managementu Jindřichův Hradec, 1996. ISBN *neuveдено*.
- FONTE, J. Democracy's Trojan horse. *The National Interest*, 2004, č. 76, str. 18 a 125.
- FRIČ, P. *Neziskové organizace a ovlivňování veřejné politiky*. Praha: Agnes, 2000. ISBN 80-90263-36-4.
- FRIČ, P. Společensko politický kontext aktuálního vývoje neziskového sektoru v ČR. In FRIČ, P., GOULLI, R. *Neziskový sektor v České republice*, Praha: Eurolex Bohemia, 2001, s. 73-126. ISBN 80-86432-04-1.
- FRIČ, P., ŠILHÁNOVÁ, H. Neziskový sektor v ČR-shrnutí. In FRIČ, P., GOULLI, R. *Neziskový sektor v České republice*, Praha: Eurolex Bohemia, 2001, s. 11-32. ISBN 80-8643-04-1.
- FRIČ, P., ŠILHÁNOVÁ, H. *Rozhovory o neziskovém sektoru (Sonda do duše zainteresovaných aktérů)*. Praha: Nadace rozvoje občanské společnosti, 1997. ISBN *neuveдено*.

- FRIŠTENSKÁ, H. Zdroje financování nestátních neziskových organizací, In *Obecné otázky neziskového sektoru. Sborník vybraných materiálů specializačního kurzu „Řízení neziskových organizací“*. Praha: Agnes, 1999, s. 67-74. ISBN 80-902633-2-1.
- GAJDOŠ, M. *Lobbing neziskových organizací v Evropské unii*. Praha, 2004. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta humanitních studií. Katedra občanského sektoru. Vedoucí práce D. Stulík.
- HAKEN, R. Třetí sektor. In *Definice neziskového sektoru. Sborník příspěvků z internetové diskuse CVNS*. Brno: Centrum pro výzkum neziskového sektoru, 2005, s. 10-12. ISBN 80-239-4057-0.
- HAMERNÍKOVÁ, B. *Financování ve veřejném a neziskovém nestátním sektoru*. Praha: Eurolex Bohemia, 2000. ISBN 80-902752-3-0.
- HLOUŠEK, J. Právní prostředí pro vznik občanského sektoru. In *Posilování rozvoje občanské společnosti v regionech České republiky. Sborník dokumentů*. Praha: Informační centrum neziskových organizací, 2000, s. 20-21. ISBN 80-902284-7-X.
- HLOUŠEK, V. Postdemokracie, občanská společnost a autonomie politiky. In *Postdemokracie - hrozba, nebo naděje? Sborník textů*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006, s. 29-36. ISBN 80-86547-48-5.
- HOLMAN, R. *Ekonomie*. 4. aktualiz. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN 80-7179-891-6.
- HUNČOVÁ, M. O pojmech neziskovost, veřejná prospěšnost a veřejné služby. In *Definice neziskového sektoru. Sborník příspěvků z internetové diskuse CVNS*. Brno: Centrum pro výzkum neziskového sektoru, 2005, s. 13-21. ISBN 80-239-4057-0.
- HYÁNEK, V., ŠKARABELOVÁ, S., ŘEŽUCHOVÁ, M. *Rozbor financování neziskových organizací z vybraných veřejných rozpočtů: metody, problémy, řešení*. Brno: CVNS, 2005. ISBN 80-239-5262-5.
- JAKL, L. Postdemokracie zavládne, až zemře demokracie. In *Postdemokracie - hrozba nebo naděje? Sborník textů*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006, s. 11-21. ISBN 80-86547-48-5.
- KAČÍREK, M. Právní rámec občanského sektoru, In *Občanský sektor. Studie a souvislosti. Sborník textů*. Praha: Fakulta humanitních studií, 2002, s. 137-174. ISBN 80-86511-07-3.

- KLAUS, V. Na okraj varšavského summitu Rady Evropy: Rodí se pro Radu Evropy nový úkol? In *Postdemokracie - hrozba, nebo naděje? Sborník textů*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006, s. 65-66. ISBN 80-86547-48-5.
- KLAUS, V. NGO-ismus, nikoli jednotlivé nevládní organizace, považují za nebezpečí pro naši svobodu. In *Postdemokracie - hrozba, nebo naděje? Sborník textů*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006, s. 77-80. ISBN 80-86547-48-5.
- KOTOUŠ, P. *Public relations organizací nestátního neziskového sektoru v České republice*. Praha, 2003. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Filozofická fakulta. Katedra teorie kultury. Vedoucí práce J. Žák.
- POTŮČEK, M. Trh, stát a občanský sektor jako regulátory společenského vývoje [online]. © 2005, poslední aktualizace 3. 12. 2007 [cit. 2007-12-08]. Dostupné na WWW: <http://www.martinpotucek.cz/download/tso_regulatory.pdf>.
- REKTOŘÍK, J. a kol. *Organizace neziskového sektoru; Základy ekonomiky, teorie a řízení*. 2. vyd. Praha: Ekopress, 2007. ISBN 978-80-86929-25-5.
- ROSENMYER, T. Soukromý neziskový sektor. In *Definice neziskového sektoru. Sborník příspěvků z internetové diskuse CVNS*. Brno: Centrum pro výzkum neziskového sektoru, 2005, s. 33-38. ISBN 80-239-4057-0.
- STALKER, P. Civil Societies. In de ALCANTRA, S. H. *Visible Hands: Taking Responsibility for Social Development. Report for Geneva 2000*. Geneva: United Nations Research Institute for Social Development, 2000, s. 91-111. ISBN 92-9085-032-9.
- ŠILHÁNOVÁ, H. *Základní informace o neziskovém sektoru v ČR*. 2. rozšířené vyd., Praha: Nadace rozvoje občanské společnosti, 1996. ISBN *neuveдено*.
- ŠKARABELOVÁ, S. Vymezení pojmu nestátní nezisková organizace. In *Definice neziskového sektoru. Sborník příspěvků z internetové diskuse CVNS*. Brno: Centrum pro výzkum neziskového sektoru, 2005, s. 24-28. ISBN 80-239-4057-0.
- TUTTER, J. Hrozbou pro demokracii je velký byznys a politici. In *Postdemokracie-hrozba, nebo naděje? Sborník textů*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006, s. 37-43. ISBN 80-86547-48-5.
- VALENTOVÁ, A., FIALA, J. *Neziskový sektor*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 1996. ISBN *neuveдено*.

VOLF, J. Financování neziskového sektoru a veřejné finance. In *Obecné otázky neziskového sektoru. Sborník vybraných materiálů specializačního kurzu „Řízení neziskových organizací“*. Praha: Agnes, 1999, s. 75-102. ISBN 80-902633-2-1.

ZNOJ, M. Občanská společnost ve dvojitěm podání. In *Občanská společnost deset let poté- reflexe a výhledy. Sborník textů*. Hradec Králové: Nakladatelství Gaudeamus, 2000, s. 13-19. ISBN 80-7041-663-7.

Internetové stránky

Aktualizovaná statistika počtu NNO v letech 1990-2007 [online]. Praha: Informační centrum neziskových organizací [cit. 2007-06-18]. Dostupné na WWW: <http://www.neziskovky.cz/_dataPublic/attachments/c39847bd3e6be335d8b1c529b6c88c06/stat_NNO_tabulka_1990_2007.pdf>.

Analýza: Neziskovky a regionální rozvoj: Analýza spolupráce nestátních neziskových organizací a veřejné správy na tvorbě krajských rozvojových dokumentů případně dalších dokumentů relevantních pro EU [online]. Hradec Králové: Centrum pro komunitní práci ČR [cit. 2007-10-22]. Dostupné na WWW: <<http://www.cpkp.cz/regiony/hlavni/AnalyzaSpolupraceNNOaKraje>>.

HAVELKOVÁ, H. Co je občanská společnost a co ji ohrožuje. *Lidská práva* [online]. 2005, č. 2 [cit. 2007-10-04]. Dostupné na WWW: <<http://www.helcom.cz/view.php?cislocianku=2005062801&PHPSESSID=d573c7fa75975f4164d54a6da5c5f66f>>.

KACÍREK, M. Právní rámec občanského sektoru. In *Sborník příspěvků: Občanský sektor: studie a souvislosti* [online]. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, 2002 [cit. 2007-11-5]. Dostupné na WWW: <www.fhs.cuni.cz/kos/kestazeni/obcansky_sektor_studie_a_souvislosti.doc>.

KADLECOVÁ, M. *Ovlivňování veřejné politiky sítěmi neziskových organizací* [online]. Praha: Občanské sdružení Fórum 50%. 2007 [cit. 2007-12-09]. Dostupné na WWW: <http://www.padesatprocent.cz/?c_id=52>.

KLAUS V. *Co Klaus neřekl: Co Klaus neřekl-dementi č. 1* [online]. © 2003, [cit. 2007-06-8]. Dostupné na WWW: <<http://www.klaus.cz/klaus2/asp/clanek.asp?id=TIiTJdVM1PWu>>.

- POSPÍŠILOVÁ, T. *Oborové zastřešující organizace v občanském sektoru ČR 2005. Zpráva z výzkumu* [online]. Praha: Informační centrum neziskových organizací. 2005 [cit. 2007-12-09]. Dostupné na WWW: <http://www.icn.cz/docs/vyzkum_oborove_strechy.pdf>.
- Přehled legislativy* [online]. Praha: OS Noviny-zpravodajský portál o občanské společnosti [cit. 2007-11-5]. Dostupné na WWW: <<http://www.osnoviny.cz/cvns-vytvorilo-prehled-legislativy-tykajici-se-neziskovek>>.
- Přehled právních typů nestátních neziskových organizací* [online]. Praha: Informační centrum neziskových organizací [cit. 2007-06-18]. Dostupné na WWW: <<http://www.neziskovky.cz/cz/fakta/neziskovy-sektor-v-cr/typy-no-a-oblasti-pusobeni/19.html>>.
- Sbírka zákonů a mezinárodních smluv: Sbírka zákonů ČR* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2006 [cit. 2007-11-15]. Dostupné na WWW: <http://www.mvcr.cz/sbirka/1993/zakon_1q.html#castka_1>.
- Systémové nástroje podpory neziskových organizací typu "advocacy", "watch-dog", "public policy" a "think tank" z veřejných zdrojů se zvláštním důrazem na Nadační investiční fond-NIF* [online]. Praha: NETT [cit. 2007-11-10]. Dostupné na WWW: <<http://www.nett.aid.cz/index.php?show=projekty&id=94>>.
- ŽÁK, V. Kritika Havlova i Klausova konceptu demokracie: V jaké společnosti budeme žít? *Britské listy* [online]. 1994 [cit. 2007-12-04]. Dostupné na WWW: <<http://www.blisty.cz/files/isarc/9712/19971211a.html>>. ISSN 1213-1792.

Abstrakt

KLEČATSKÁ, L. *NGOismus: analýza pojmu*. České Budějovice 2007. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce: PaedDr. Petr Bauman.

Klíčové pojmy: nevládní neziskový sektor, nestátní neziskový sektor, třetí sektor, nezisková organizace, občanská společnost, postdemokracie, lobbying, síťování

Práce se zabývá pojmem NGOismus a jeho analýzou v širších souvislostech, a to s důrazem na společensko-politický a ekonomický kontext prostředí v České republice. Nejprve se věnuje problematice pojmosloví používaného pro označení neziskového sektoru a charakteristice neziskové organizace jako takové. Dále se zabývá možnostmi ovlivňování neziskového sektoru ze strany státu, a to z hlediska legislativy a financování. V poslední kapitole nastiňuje problematiku různých pojetí občanské společnosti a diskusi, která vznikla v souvislosti s označováním určitých tendencí některých organizací třetího sektoru jako NGOismus a postdemokracie. Na vymezení těchto pojmů navazuje diskuse o možnostech třetího sektoru prosazovat své zájmy prostřednictvím lobbyingu.

Abstract

Title: NGOism: An Analysis

Key words: non-governmental sector, non-profit sector, third sector, NGO, civil society, postdemocracy, lobbying, networking

The Bachelor's thesis deals with the concept of NGOism and its analysis in the broader context while the main emphasis is put on the political and economical context of the Czech Republic. The first part deals with the problems of terminology used in the non-profit sector and the characteristics of a non-profit organization as such. It is followed by a discussion of possibilities for influencing the non-profit sector by the state in legislative and financial terms. The last chapter summarizes different approaches to civil society and the debate that arose after certain tendencies of some organizations in the third sector were named NGOism and post-democracy. The definition of those terms is linked to the debate on the opportunities of the third sector to promote its interests through lobbying.